

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

DE NAAMLOZE VENNOOTSCHAPPEN

KRONIEK DER RECHTSPRAAK 1940-1950

De bedoeling van dit artikel is een algemeen overzicht te geven van de bizonderste vonnissen en arresten die betrekking hebben op de naamloze vennootschappen, en tevens daarbij na te gaan in welke richting de rechtspraak zich ontwikkelt.

De fiscale aangelegenheden werden in dit overzicht achterwege gelaten.

I. Algemeenheden.

§ 1. De benaming — verkorte vorm ervan.

1. Art. 28 der samengeschatelde wetten houdt een algemeen principe in waarbij aan iedere vennootschap de verplichting wordt opgelegd een naam te kiezen die verschilt van die van elk andere vennootschap. Het wordt nu meer en meer de gewoonte de naam af te korten en de maatschappij aan te duiden door de beginletters. Men kon zich dan ook afvragen of de bescherming voorzien voor de volledige naam ener N.V. ook geldt voor de afkorting ervan. Een arrest van het Hof van Beroep te Brussel (2.3.1949 - Journ. Trib. 1, V, 49 - 259) beslist in bevestigende zin. Aldus kan de algemene benaming zeer goed aangenomen worden terwijl de verkorte benaming het vergriep zal uitmaken waarop art. 28 zinspeelt. In dit geval: Soc. belge pour le commerce et l'industrie, en, Société Industrielle et commerciale — verkort: Sobecom in en Socomin). Het arrest doet daarbij terecht opmerken dat men de geest van de wet zou negeren moest men beslissen dat art. 28 uitsluitend de verwarring verbiedt die voortspruit uit de totale benaming: art. 28 § 3 doelt dus ook op de verkorte vorm ervan.

§ 2. De stichting — Verbintenissen als gevolmachtigde aangegaan.

2. De wetgever heeft ter gelegenheid van de waarborgen die bij de stichting ener N.V. vereist zijn een nogal grote waakzaamheid aan de dag gelegd. Zo verklaart art. 35 de stichters solidair verantwoordelijk voor een reeks nalatigheden en verplichtingen. Ten einde daaraan te ontsnappen zouden sommige stichters kunnen optreden bij middel van personen die zich

sterk maken of mandatarissen, en daarna nalaten zich kenbaar te maken of het mandaat te bekrachtigen. Daarom voorziet de wet dat indien het mandaat ongeldig is of bij ontstentenis aan bekrachtiging, de mandataris persoonlijk zal verbonden zijn met de overige stichters (binnen de 2 m. indien de naam van de lastgever bekend was of binnen de 14 d. indien deze niet bekend was).

Maar quid indien de bekrachtiging na de aangehaalde termijnen wordt gegeven? Kon deze nog door de maatschappij aanvaard worden.

Op deze vraag wordt negatief geantwoord. (zie Handelsrechtb. Br. 5, V. 47 - Rev. prat. soc. 1947 n° 3975). Inderdaad de wet bepaalt wel degelijk dat indien de persoon die zich sterk maakt de formaliteiten van art. 35 binnen bepaalde termijnen niet vervult hij zelf persoonlijk als intekenaar op de aandelen zal aanzien worden. Bijgevolg zou de aanvaarding door de vennootschap van iedere laattijdte bekrachtiging in feite een overdracht van aandelen verbergen. Welnu alle aandelen zijn krachtens art. 46 op naam tot aan hun afbetaling. De overdracht ervan kan dus slechts geschieden mits de formaliteiten in art. 43 aangeduid en niet op enige andere manier.

Aldus wordt de rechtspraak vastgelegd betreffende een punt dat zelden voor onze rechtbanken was ter sprake gekomen, deze rechtspraak ligt trouwens gans in de lijn der klassieke commentaren onzer handelswet.

Dezelfde waakzaamheid wordt door de wetgever betoond wanneer aandelen openbaar worden ten toon gelegd, aangeboden of verkocht. Een hele reeks bekendmakingen moeten vooraf in het staatsblad verschijnen (art. 36), op gevaar van tot strafrechterlijke sancties te worden veroordeeld (art. 201).

Om aan die verplichting te ontkomen is het gebeurd dat personen het openbaar aanbod trachtten te verduiken en voordeden als zou het slechts om een privézaak gaan. Dit al te eenvoudig middel om aan de vereiste publiciteitsmaatregelen te ontsnappen wordt door het Hof van Verbreking in haar arrest 28.6.1950 - Journ. Trib. 1950, 541, terecht te niet gedaan. Het arrest beklemtoont dat de rechter de soevereine macht bezit om te oordelen of hij al dan niet in

feite te doen heeft met een publiek aanbod, al wordt de zaak dan ook anders voorgesteld. Een bevestigend antwoord brengt noodzakelijkerwijze toepassing van artikelen 36 en 201 mede. Een dergelijke uitspraak is volledig in overeenstemming met de bedoeling van de wetgever, (zie trouwens *Resteau - Commentaire Législatif* de la loi de 25.5.1913, art. 36 n° 37 : « La publicité (appel au public) est une question de fait qui doit être résolue dans chaque cas particulier » Carton de Wiart, Minister van Justitie).

II. De aandelen.

§ 1. Inbrengstaandelen.

3. Door art. 47 wordt het verbod voorgeschreven aandelen die inbrengsten vertegenwoordigen die niet uit geld bestaan, te verhandelen voor de tiende dag na het verschijnen van de tweede jaarlijkse balans na de stichting. (tenzij enkele zeer bepaalde formaliteiten). Deze maatregel die ingegeven is teneinde speculatieve overschatting van inbrengsten in natura te beletten is van openbare orde. De aldus verboden cessie is nietig zowel tussen partijen als ten aanzien van derden. (*Br. 8.6.1949 - Journ. Trib. 1949, 433*)

§ 2. Aandelen op naam.

4. Zoals men weet is het bewijs van het eigendomsrecht der aandelen op naam te vinden in de inschrijving in het boek der aandeelhouders op naam. Dit wil daarom niet zeggen dat dit boek een titel is waartegen men geen ander bewijsmiddel zou kunnen aanvoeren. Het is slechts een bewijsmiddel, hoewel in de meeste gevallen het enige. Deze verschillende principes worden nogmaals bevestigd in de vonnissen van de *Handelsrb. Brussel*, dd. 23.6.1941, *Rev. prat. Soc. 1947*, n° 3958, 5.8.1944 en 1.6.1946, *Rev. Prat. soc. 1947* n° 3932. Deze uitspraken bekrachtigen dat er wel degelijk andere bewijsmiddelen zijn die desnoods tegen de inschrijving in het register kunnen ingeroepen worden. Zodoende kan aan de hand van briefwisseling of andere bescheiden die het akkoord van overdracht vaststellen beslist worden dat de in het boek aangeduide persoon niet de eigenaar is maar dat de deelbewijzen aan een ander toebehoren.

§ 3. Betwistingen.

5. Het is wel nuttig in dit verband aan te stippen dat betwistingen aangaande het eigendomsrecht der aandelen krachtens art. 12, 2° der wet van 25.3.1876, in de bevoegdheid vallen der handelsrechtbank. (*Handelsrb. Antw. 24.7.1946 - Rechtsk. Wbl. 1947/429*)

§ 4. Kunnen er perken gesteld worden aan de vrije verhandelbaarheid der aandelen?

6. Indien in de regel de deelbewijzen ener N.V. (of ze op naam zijn of aan toonder) vrij kunnen afgestaan worden, gebeurt het dikwijls dat perken worden gesteld aan de mogelijkheid om de aandelen vrij te verhandelen: bijv. door de afstand afhankelijk te maken van een goedkeuring van de beheerraad. De vraag is: hoever dergelijke clausules mogen gaan of zij o.a. tot een toestand van onverhandelbaarheid mogen leiden.

Rechtsleer noch rechtsspraak hebben tot nog toe in deze een unanieme houding aangenomen.

Een recent vonnis van de *handelsrechtbank van Brussel* dd. 1.12.48 - *Journ. Trib. 1949*, 215 (zie id. in *Rev. Prat. soc. 1949* n° 4092) leert dat alhoewel er steeds perken kunnen en mogen gesteld worden aan de

vrije verhandeling van aandelen ener N.V. dit toch nooit mag leiden tot een toestand van onverhandelbaarheid. Zij vernietigde dienvolgens de beslissing ener algemene vergadering omdat deze zodanige beperkingen had geformuleerd dat ze er tenslotte op neer kwamen de aandelen onverhandelbaar te maken.

7. Om deze oplossing te verrechtvaardigen roept de rechtbank het argument in dat de mogelijkheid tot verhandelen tot de essentie zelve van het aandeel ener N.V. behoort, ja dat dit zelfs van openbare orde is. (Zie ook nota van *P. Coppens* onder het aangehaalde vonnis in *Journ. Trib. 1949*, 216). Iedere beperking die dus in feite de onverhandelbaarheid tot gevolg heeft kan vernietigd worden.

8. Andere echter bestrijden deze opvatting en beweren dat de mogelijkheid om de aandelen te verhandelen zelfs totaal kan worden uitgeschakeld, (zie *Resteau, Soc. An. 1913*, I, n° 673), zich daarbij steunend op het principe der vrijheid der overeenkomsten en op de voorbereidende werken.

Andere nog m.i. terecht gaan akkoord om te beweren dat er mogelijkheid is om het verhandelen der aandelen te beperken of uit te sluiten, maar dat de rechter, ingeval deze beperking werd opgelegd door een algemene vergadering, zal moeten onderzoeken of de minderheid de goede trouw, die aan de basis moet blijven liggen van de verhouding tussen de aandeelhouders, niet heeft verkracht. (Zie dienaangaande de uiteenzetting van *F. Passelecq* in *Rev. prat. Soc.*, 1949, n° 4093.)

9. Indien in « de goede trouw » — in societatis contractu bona fides exuberet — de minderheid de beste waarborg vindt tegen gebeurlijke machtsmisbruiken vanwege de meerderheid, dan mag m.i. de rechtbank toch ook niet vergeten dat de « uitgebreide bevoegdheid » die door artikel 70 aan de algemene vergadering wordt toegekend, toch steeds beperkt blijft tot « akten die de vennootschap aanbelangen ». Deze bevoegdheid mag er niet toe strekken handelingen te verwezenlijken die alleen tot doel hebben het persoonlijk belang van sommige aandeelhouders te bevorderen. Van zodra een voorstel een dusdanig doel op het oog heeft — en dit gebeurt wel meer, vooral wanneer het erover gaat de vrijheid tot verhandelen te besnoeien — dan kan m.i. de algemene vergadering daar niet over beslissen, vermits deze slechts geroepen is om maatschappelijke belangen te behartigen. Ook op die overweging kan de rechtbank zich steunen om de meerderheid te beletten in haar persoonlijk voordeel sommige clausules aan de minderheid op te leggen daar waar slechts het belang der algemenheid kan ter sprake komen.

III. De Beheerraad.

§ 1. Is de beheerder orgaan of aangestelde der N.V.

10. De twistvraag of de beheerders ener N.V. orgaan of aangestelde van de maatschappij zijn, is een hele geschiedenis, waarvan de evolutie niet zo dicht bij haar einde schijnt te komen. Hetzelfde probleem stelt zich t.a. voor alle morele rechtspersonen, o.a. ook voor de Staat: is een ambtenaar orgaan of aangestelde

Vele auteurs hebben deze kwestie aangesneden, soms in tegenovergestelde zin: zie *Resteau: Soc. An. (1913)*, n° 786 en 941; *Rep. Prat.*, v°, *Soc. An.*, n° 679; *Wauwermans: Soc. An.*, n° 294; *Cyr Cambier: studie in Journ. Trib.*, dd. 6.3.49.

Het belang van deze rechtsvraag is trouwens verre

van theoretisch en vindt haar toepassing in de verantwoordelijkheid van de Staat of de maatschappij. Immers, indien een beheerder (of een ambtenaar) een delict bedrijft en men aanziet hem als orgaan, dan is de verantwoordelijkheid der maatschappij gegrond op artikel 1382: dus van rechtstreekse aard: want het is de vennootschap zelve die het misdrijf pleegde in de persoon van haar orgaan. In het tegenovergestelde geval echter (indien dus de beheerder wordt aanzien als aangestelde) heeft men te doen met een onrechtstreekse verantwoordelijkheid die berust op artikel 1384. Neemt men de eerste theorie aan, dan moet de benadeelde partij, wil zij schadevergoeding bekomen voor de strafrechtbank, de morele rechtspersoon zelf rechtstreeks voor deze jurisdictie kunnen brengen. In het tweede geval echter zou het volstaan de Staat, de vennootschap, als burgerlijke verantwoordelijke te dagvaarden.

Daaruit volgt dat men eerst moet onderzoeken of een morele rechtspersoon rechtstreeks voor de strafrechtbank kan gebracht worden of deze m.a.w. een delict kan bedrijven en en daarvoor kan gestraft worden. Daar dit nu niet wordt aangenomen door onze traditionele rechtspraak, zal dus de burgerlijke partij geen schadevergoeding kunnen bekomen voor de strafrechtbank, indien de beheerders ener N.V. gelijkgesteld worden met organen; de enige mogelijkheid om voor deze jurisdictie schadeloosstelling te bekomen is de gelijkstelling van beheerders, ambtenaren, enz. met een aangestelde.

Nu heeft ons Cassatiehof hierin belangrijke beslissingen getroffen, waar een duidelijke evolutie gepaard gaat met een duidelijke stellingname. Deze arresten zijn de volgende: het eerste (inzake De Coene), dagtekent van 15.1.46 (zie *Rev. prat. Soc.* 1947, n° 3977, met nota); het tweede van 15.12.1948 (zie *Journ. Trib. van 6.3.1948*, n° 148, met uitgebreide kritiek van Cyr Cambier).

11. Bij het eerste arrest beslist ons hoogste gerechtshof dat de beheerders geen aangestelden zijn, maar *organen* der vennootschap. De conclusie die daaruit wordt getrokken, is dat de maatschappij rechtstreeks verantwoordelijk is voor de misdrijven als dusdanig door de beheerder gepleegd, rechtstreekse verantwoordelijkheid die, zoals gezegd, voortspuit uit artikelen 1382 en 1383 B. W. Het Hof van Verbreking bevestigt in deze het arrest van het Krijgshof van Gent, dat in die zin had beslist (zie *arrest van 28.8.1945*, *Journ. Trib.* 1945, 453).

De vennootschap kon dus niet rechtstreeks gedagvaard worden voor de strafrechtbank (vermits zij rechtspersoon was), zij kon ook niet onrechtstreeks gedagvaard worden omdat de beheerder geen aangestelde, maar orgaan is: om dus haar eis tot schadevergoeding door te voeren moet de benadeelde persoon — in casu de Staat — zich ofwel rechtstreeks richten tegen de betichte beheerder persoonlijk, ofwel tegen de beheerder en de maatschappij — samen of afzonderlijk — maar dan voor de burgerlijke rechtbank.

12. De Staat die het gevaar liep talrijke processen voor twee rechtbanken te moeten voeren, zocht naar een middel om daaraan te ontsnappen en vaardigde te dien einde de besluitwet van 20.9.1945 uit, dat artikel 123decies van het Strafwetboek inhield. Ingevolge dit wetgevend ingrijpen worden de vennootschappen wel rechtstreeks verantwoordelijk gesteld voor de daden zowel van hun organen als van hun aangestelden en kunnen de vennootschappen gedagvaard worden voor de strafrechtbanken.

De toepassing van deze beschikking blijft evenwel beperkt tot misdrijven tegen de veiligheid van de Staat, ter uitsluiting van andere delicten. De serie «politieke» misdrijven uitgezonderd, zijn de benadeelde personen nog steeds verplicht, willen zij schadevergoeding bekomen, zich te gedragen naar de richtlijnen die het gevolg zijn van de stellingname in het hoger aangehaald arrest van het Verbrekingshof besloten.

13. Dat ons hoogste gerechtshof heden de stelling is bijgetreden dat een beheerder orgaan zijner vennootschap is, wordt nog bevestigd door een recenter arrest, dd. 16.12.1948. Dit arrest dat in feite op een staatsambtenaar betrekking heeft, geldt mutatis mutandis ook voor de andere morele rechtspersonen. Maar deze uitspraak houdt niet alleen een bevestiging in van wat vroeger reeds werd aangenomen, het stelt tevens vast — daar waar voorheen steeds het tegenovergestelde werd geleerd — dat een morele rechtspersoon wel een misdrijf kan plegen. (Het arrest van 16.1.1943 hield o.a. juist de omgekeerde bewering in «une société être moral, ne saurait commettre d'infraction à la loi pénale»; vergelijk insgelijks het arrest *Verbrekingshof*, dd. 18.4.1946, *Rev. prat. Soc.* 1947, n° 3978 en nota).

Maar omdat het Strafwetboek de toepassing der straffen slechts voorziet op fysieke personen, kan de vordering tot toepassing van de straf niet uitgeoefend worden tegen morele personen en kunnen deze bijgevolg niet rechtstreeks voor de strafrechtbanken gedagvaard worden. Dat neemt echter niet weg dat thans aanzien wordt dat het misdrijf rechtstreeks door de morele rechtspersoon is bedreven — al kan deze er niet voor terecht staan — en dat de vordering tot schadevergoeding wel een eis is strekkende tot herstel van schade veroorzaakt door een inbreuk op de strafwet. (Zie dienaangaande het advies van Eerste Advocaat-Generaal Hayoit de Termicourt voor het aangehaalde arrest.)

14. Nog steeds dus kan de burgerlijke partij zich niet rechtstreeks tot de strafrechtbank richten tegen de morele rechtspersoon. Om aan dit euvel een einde te stellen suggereert de Eerste Advocaat-Generaal het ingrijpen van de wetgever (in de aard dus van artikel 123decies), terwijl anderen integendeel veel eenvoudiger er op aandringen om eens eindelijk de fameuze theorie der gelijkstelling van beheerders met organen te laten varen en alle ambtenaren, beheerders, enz., waardoor morele rechtspersonen handelen als aangestelden te aanzien. (In die zin de reeds aangestipte kritiek op het arrest door Cyr Cambier; zie ook de studie van G. Goethals in het *Rechtsk. Weekbl.*, dd. 6.11.1949, 305.)

15. Talrijke vonnissen en arresten spreken zich omtrent deze kwestie uit. Zie aldus het eerste vonnis dat een staatsambtenaar gelijkstelde met een orgaan: *Corr. Rb. Brussel*, 31.3.1943, *Journ. Trib.* 1945, 150. Verder *Corr. Rb. Oudenaarde*, 1.2.1946, *Journ. Trib.* 1946, 200; *Krijgshof Brussel*, 8.3.1946, *Journ. Trib.* 1946, 209; *Verbreking*, 2.3.1947, *Journ. Trib.* 1947, 229; *Hof Brussel*, 22.10.1948, *Journ. Trib.* 1949, 278, en *Krijgsraad Gent*, 27.4.1945, *Journ. Trib.* 1945, 368 (met toepassing dezer principes op een P. V. B. A.).

Zie ook de meest recente uitspraak van het *Verbrekingshof* in het arrest dd. 7.9.1950, *Journ. Trib.* 1950, 624. Dit arrest is in deze mate interessant waar het beklemtoont dat geen verschil moet worden gemaakt tussen een gewone beheerder en een afgevaardigde-beheerder: beide zijn orgaan der vennootschap. Het is niet omdat deze zou bezoldigd worden of

omdat hem het dagelijks bestuur werd toevertrouwd dat hij als ondergeschikte aangestelde mag worden aanzien, hij blijft het karakter behouden en van lasthebber (artikel 53) en van orgaan.

§ 2. *Bevoegdheden van de beheerraad. — Vertegenwoordiging der vennootschap in rechte.*

16. Een der belangrijkste bevoegdheden van de beheerraad is de vennootschap in rechte te vertegenwoordigen (artikel 54). Tenzij nadere aanwijzingen in de statuten, wordt deze functie uitgeoefend door gans de beheerraad. De namen van al de beheerders moeten bijgevolg in de dagvaarding worden opgenomen. Deze regel kent slechts uitzondering wanneer de beheerraad geldig mandaat heeft verleend aan sommige harer leden om voor de N.V. op te treden. Bij ontstentenis daarvan kan een deel der beheerders de vennootschap niet in rechte vertegenwoordigen.

Deze regelen gelden natuurlijk ook voor de procedure in verbreking: het exploit waarbij het rekest wordt betekend moet aan de hoger vermelde eisen voldoen. Het ontbreken van de naam van een enkele beheerder zou dit ongeldig maken (*Verbr.*, 17.6.1943, *Pas.* 1943, I, 247). Nochtans volstaat het dat de N.V. in het exploit in verbreking vertegenwoordigd zij op dezelfde manier als dit het geval was voor het Hof van Beroep, tegen wiens arrest verbreking wordt aangetekend (*zie Verbr.* 14.7.1941, *Pas.* 1941, I, 301, en *Verbr.*, 3.12.192, *Pas.* 1942, I, 303).

In het algemeen is het dus gans de beheerraad die de N.V. vertegenwoordigt: mocht echter daartoe een mandaat aan bepaalde beheerders gegeven zijn, dan moet dit blijken uit de stukken die aan het Hof van Verbreking worden voorgelegd.

17. Indien een exploit waarin de namen van alle beheerders niet zijn opgenomen, nietig is dan vertoont deze nietigheid, zo meent de Handelsrechtbank van Brussel, niet het karakter van openbare orde (*zie vonnis* 9.3.1949, *Jur. Comm. Brux.* 1949, 155): de rechter is dus niet verplicht dit middel van rechtswege op te werpen.

18. Deze nalatigheid kan echter naar het oordeel van het Hof van Verbreking (*zie arresten* 10.5.1948, *Rev. Prat. Soc.* 1949, n° 4090) weggenomen worden door toepassing van artikel 173 W.B. Burg. Proc., waarbij de exceptio, steunende op vormfouten, slechts wordt aangenomen indien daaruit schade is gesproken voor de tegenpartij. In dit geval nu stonden in een acte waarbij beroep werd aangetekend, de namen der beheerders niet vermeld. Het Hof van Verbreking aanzag dit als een vormfout en oordeelde dat de rechter de bevoegdheid bezat om soeverein in feite te oordelen of dergelijk verzuim schadelijk was voor de belangen der tegenpartij en in het tegenovergestelde geval artikel 173 toe te passen en aldus het opgeworpen middel van niet-ontvankelijkheid te verwerpen.

In die zin is het echter interessant een vergelijking te trekken met de beslissing genomen door de Handelsrechtbank Brussel, op 9.3.1949 (*zie Jur. Comm. Brux.* 1949, 152). Deze rechtbank weigerde artikel 173 toe te passen, omdat volgens haar deze nalatigheid in het geval dat haar was voorgelegd, niet kon gelijk gesteld worden met een vormfout. De rechtbank verklaart bijgevolg een dagvaarding nietig omdat de leden van de beheerraad niet met name waren aangeduid. Eiseres zou — steeds volgens hetzelfde vonnis — artikel 173 niet mogen inroepen, zelfs niet al deelde ze naderhand aan verweerster alle namen van hare bekeerders mede.

19. Een moeilijkheid kan zich echter ook in andere zin voordoen: daar waar de meeste maatschappijen voorzien dat de bevoegdheid van de beheerraad zal gebeuren « ter vervolging en benaastiging » van een of andere bij name aangeduide beheerder (b.v. de voorzitter van de beheerraad), stelde zich de vraag of de beheerraad steeds verplicht is zich aan dit mandaat te onderwerpen en het niet mogelijk was de vervolging van een gerechtelijke procedure aan anderen op te dragen. Het bevestigend antwoord dat ons door het Hof van Beroep van Brussel in zijn arrest van 4.12.1948 (*zie Rev. Prat. Soc.* 1949, n° 4091 en nota) wordt gegeven is gerechtvaardigd door het karakter van het mandaat, dat steeds herroepbaar is (artikelen 2004 en 2006 B.W.) *Zie ook Journ. Trib.* 1949, blz. 43, *Notes de procédure civile.*

20. Heeft het feit echter dat deze bepaalde bevoegdheid in handen ligt van enkele goed aangeduide personen niet als corollarium dat ook alle dagvaardingen voor de vennootschap bestemd aan diezelfde personen moeten worden betekend? Hoegenaamd niet. Daarbij aansluitend was nochtans een zekere rechtspraak van oordeel dat geen exploit kon betekend worden « aan de persoon » van de maatschappij, wat met zich mee bracht dat krachten artikel 158 W.B. Burg. Proc. verzet mogelijk zal zijn tot aan de uitvoering (*zie arrest van Beroep Brussel (2e kamer) van 7.1.1948, Journ. Trib.* 1948, 396, en *Rechtsk. Weekbl.* 1948-1949, 547, met nota). Een nieuw arrest van hetzelfde Beroepshof (1e kamer), dd. 15.2.1950, *Journ. Trib.* 1950, 223 (*Notes de Proc. Civile*) beslist echter, m.i. met recht, dat een exploit afgegeven in de handen van een beheerder, wel mag gelden als zijnde « aan de persoon » zelve van de vennootschap betekend. Immers gaat het er niet om te weten of de betrokken beheerder het recht had de N.V. in rechte te vertegenwoordigen, maar wel of deze bepaalde persoon geldig de voor de vennootschap bestemde dagvaarding kon ontvangen.

§ 3. *De afgevaardigde beheerder — de beheerder-directeur.*

21. Indien het beheer der N.V. in handen ligt van een raad dan heeft de wetgever (artikel 63) aan dit college toch de mogelijkheid gegeven zijn bevoegdheden aan een of meer personen af te staan. De tekst van de wet beperkt dit echter tot « daden van dagelijks beheer ». De rechtspraak maakt dan ook toepassing van deze beschikking om alle buitensporige bevoegdheden te besnoeien al waren ze nog door de statuten gegeven (*zie aldus Namen*, 5.3.1945, *Pas.* 1946, III, 50, en een arrest van het Hof te Luik, 21.3.1944, *Pas.* 1944, II, 29). Dit laatste ontkent aan een afgevaardigde beheerder de macht om een compromis aan te gaan (artikel 1989).

22. Het gebeurt anderzijds dat eenzelfde persoon tevens beheerder der N.V. ook met deze verbonden is door een dienstcontract (bv. als directeur). Het volstaat niet dit te bevestigen: indien geen schriftelijke verbintenis bestaat zal er moeten aangetoond worden dat er werkelijk een verband van ondergeschiktheid bestaat tussen de beheerder-directeur en de beheerraad (*zie Handelsrechtbank Br.*, 9.10.1947, *Rev. Prat. Soc.* 1948, n° 4011).

23. Dit brengt echter ook speciale gevolgen mede wat betreft de verantwoordelijkheid. Inderdaad moet jaarlijks door de algemene vergadering de ontlasting voor het bestuur der beheerders worden gestemd. Wel-

nu besliste het Hof van Verbreking (zie arrest dd. 31.10.1946, *Journ. Trib.* 1946, 614) een dergelijke ontlasting die de daden dekt die iemand als beheerder heeft verricht, laat zijn verantwoordelijkheid als directeur onaangeroerd: deze kan dus nog na de stemming ter sprake komen.

§ 4. Speciale gevallen van verantwoordelijkheid.

24. Bij stichting of kapitaalsverhoging heeft de wetgever in artikel 35 een speciale verantwoordelijkheid voorzien, waarbij de beheerders instaan voor o.a. het deel van het kapitaal dat niet geldig zou zijn ingeschreven. Nu steunt de rechtsleer zich op de voorbereidende werken om de economische kant van de verplichting (nl. de solvabiliteit van de intekenaar) over het hoofd te zien zodra de inschrijving juridisch ontzenuwt, wordt bevestigd door een vonnis van de *Handelsrechtbank Brussel*, dd. 5.6.1943, *Rev. Prat. Soc.* 1948, n° 4002. Wel kan men de schuldige beheerders anderszins verantwoordelijk stellen (artikel 62), maar bij gemis aan artikel 35 vervalt de hoofdelijke aansprakelijkheid van alle andere beheerders, wat zeker nadelig is voor de bedrogen intekenaar.

25. Ten einde misbruiken tegen te gaan voorziet artikel 1846 B.W. dat de vennoot die gelden uit de kas genomen heeft en ze tot zijn persoonlijk voordeel heeft gebruikt of een som gelds moest inbrengen en dat niet heeft gedaan, van rechtswege interesten verschuldigd is aan de maatschappij. Artikel 1996 maakt toepassing van dit principe op de lasthebber die gelden heeft ontvangen met hetzelfde doel of heeft achtergehouden. Deze voorschriften zijn ook van toepassing op de beheerder. Nu kan het best gebeuren dat de beheerraad en zelfs de algemene vergadering om speciale redenen aan de ontleners kwijtschelding gegeven hebben van de aldus verschuldigde interesten.

Is een dergelijke kwijtschelding geldig? Is de regel waarbij deze interesten van rechtswege verschuldigd zijn, niet van openbare orde? Deze vraag voor het eerst aan onze rechtspraak gesteld op verzoek van het Bestuur van Belastingen, werd in bevestigende zin beantwoord door het Hof van Beroep te Brussel. Forfaitair berekende interesten werden dus bij het belastbaar inkomen der vennootschap gevoegd. In verbreking gebracht, verbrak het Hof deze jurisprudentie en besloot dat het de vennootschap en de beheerder volledig vrij staat te voorzien dat hoegenaamd geen interesten zullen verschuldigd zijn, omdat artikelen 1846 en 1996 niet van openbare orde zijn. Zie het arrest van het Hof van Beroep, dd. 4.3.1946, *Rev. Prat. Soc.* 1947, n° 3933, zoals gezegd verbroken door het arrest van het Verbrekingshof dd. 18.11.1946, *Rev. Prat. Soc.* 1947, n° 3934 (met nota; zie zelfde arrest in *Rechtsk. Weekbl.* 1948-949, 1207).

26. Men weet dat de wetgever aan sommige personen het verbod opgelegd heeft van nog beheerder te zijn (zie K. B. n° 22 van 24.10.1934). Welke zijn nu de gevolgen tegenover derden indien iemand dit verbod over het hoofd ziet; ontstond er een geldige verbintenis? Het arrest van het Verbrekingshof dd. 19.2.1940, *Rev. Prat. Soc.* 1948, n° 4004, heeft de houding van onze rechtspraak tegenover dit probleem vastgelegd en besloten dat het verbod door het aangehaalde K. B. uitgevaardigd, de getroffen beheerders niet rangschikt onder de personen die ingevolge artikel 1124 B.W. onbekwaam zijn om contracten aan te gaan, maar dat het K.B. slechts strafrechterlijke sancties inhoudt. Toepassing van deze rechtspraak vindt

men in een vonnis van de *Handelsrechtbank Br.*, dd. 30.3.1946, *Rev. Prat. Soc.* 1948, n° 4005, en *Corr. Rb. Br.*, 14.7.1939, *Pas.* 1941, III, 51.

IV. De Algemene Vergadering.

§ 1. Samenroeping.

27. Naast de beheerraad neemt de algemene vergadering een belangrijke plaats in in het leven van de vennootschap. Minstens éénmaal per jaar moet ze worden samengeroepen. De uitnodigingen op deze verplichte jaarlijkse samenkomst moeten minstens acht dagen vóór de vergadering worden opgestuurd, d.w.z. met een tussenpoos van minimum 8 vrije dagen (aldus *Handelsrechtbank Br.*, 5.8.1944, en 1.6.1946, in *Rev. Prat. Soc.* 1947, n° 3932. Zie in dezelfde zin *Resteau, Soc. An.* 1108 (1913).

Deze uitnodiging moet trouwens verstuurd worden met de bedoeling de aandeelhouder te bereiken: opsturen naar een adres waar men weet dat deze weinig vertoeft, teneinde hem niet te bereiken, werd terecht door dezelfde rechtbank op grond van bedrog verworpen.

28. De samenroeping van de N.V. moet gebeuren door de autoriteit die daartoe bevoegdheid heeft, nl. de beheerraad of de commissarissen (artikel 73). De uitnodiging die van één enkele beheerder uitgaat, is dus nietig en bijgevolg ook de algemene vergadering die er op volgt en de beslissingen die er genomen werden. (*Handelsrechtbank Brussel*, 7.2.1946, *Rev. Prat. Soc.* 1947, n° 3944). Dit laatste is in tegenspraak met een deel der rechtsleer die aanneemt dat een ongeldig samengeroepen algemene vergadering toch geldige beslissingen kan treffen voor zover de andere formaliteiten werden vervuld en de beslissingen met de nodige meerderheid werden aangenomen. Het is tenslotte een feitenkwestie die zal afhangen van de ernst der ingebrachte grieven. (*Wauwermans: Soc. An.*, n° 516; zie ook *Resteau: Soc. An.* (1913), n° 1181, alsook *Rep. Prat.*, v°, *Soc. An.*, n° 1147).

§ 2. Stemming.

29. Daar het meervoudig stemrecht aanleiding had gegeven tot verschillende misbruiken, heeft de wetgever zich verplicht gezien maatregelen te treffen die vervat zijn in het K.B. n° 26 van 41.10.1934: zij beogen te verhinderen dat sommige aandeelhouders van hun al te grote macht zouden misbruik maken of dat andere van de stemming zouden geweerd worden. Sindsdien staat de rechtspraak natuurlijkerwijze zeer wantrouwig tegenover alle soorten pacts of consortia die tussen sommige aandeelhouders worden gesloten om hun respectievelijk stemrecht te regelen: de rechtbanken verklaren artikel 74 van openbare orde en weigeren dienvolgens de toepassing van elk pact dat tot gevolg zou hebben de vrijheid van beraadslaging en stemming bij een algemene vergadering te beperken (zie *Hof van Beroep te Luik*, arrest dd. 20.2.1940, *Rev. Prat. Soc.* 1947, n° 3968 en nota, met aangehaalde rechtsleer — zie ook *J. Baugniet: La réglementation du droit de vote dans les Soc. ann.*, n° 48 en vlg.).

30. Indien de man het beheer heeft over de goederen van zijn vrouw, zal het ook hij zijn die voor haar zal verschijnen op de algemene vergaderingen (zie *Brussel*, 17.12.1949, *Journ. Trib.* 1950, 451, in zake P. V. B. A.) Nu kon echter de vraag gesteld worden of de vrouw in geval van huwelijksregime met ge-

meenschap van goederen daartoe niet stilzwijgend door haar echtgenoot kon gemachtigd worden (zie *Rechtbank Brugge*, 17.11.1949, *Journ. Trib.* 1950, 142). Deze rechtbank was, zonder zich bepaald uit te spreken, de mening toegedaan dat in geval de twee echtgenoten samen op de vergadering aanwezig zijn, de stem die door de vrouw in persoon wordt uitgebracht als geldig dient aanzien.

§ 3. *Beperking der bevoegdheid der algemene vergadering. — De verworven rechten.*

31. Zoals hoger (n° 9) aangetoond, moeten alle beslissingen der algemene vergadering niet alleen de vennootschap aanbelangen maar ook ingegeven zijn door een volstrekte goede trouw. Een andere «natuurlijke» beperking van het werkterrein der algemene vergadering ligt in de «verworven rechten», waaraan het door welke meerderheid ook verboden is wijzigingen te brengen.

Indien over het principe geen betwistingen bestaan, dan lopen de meningen wel uiteen waar het erover gaat deze «verworven rechten» te definiëren. Een arrest van het *Hof van Verbreking* (dd. 5.6.1947, *Rev. Prat. Soc.* 1947, n° 3954, met advies van Procureur-Generaal Cornil) verwerpt aldus een opvatting van het *Hof van Beroep van Brussel* (arrest dd. 7.4.1943) die er tenslotte op neer kwam te verklaren dat de aandeelhouders een verworven recht hadden «om aandeelhouder te blijven». Een algemene vergadering zou dus een categorie aandelen niet kunnen afschaffen, al waren de meeste aandeelhouders dezer categorie er mede akkoord overeenkomstig artikel 71. Hiervoor zou eensgezindheid onontbeerlijk zijn (artikel 1134 B.W.). Het Hof van Verbreking wijst deze theorie van de hand en leert dat de enige «verworven rechten» aan dewelke de algemene vergadering onbevoegd is iets te veranderen zonder de toestemming van de betrokken personen, niet de rechten zijn verbonden aan een categorie aandelen, maar wel de voordelen door de statuten aan een of verschillende aandeelhouders *afzonderlijk* toegekend en die in hun hoofde bijzondere en persoonlijke rechten tot stand brengen.

§ 4. *Onregelmatigheden. — Vernietiging door de Rechtbank.*

32. Opdat de beslissingen der algemene vergadering geldig zouden zijn spreekt het vanzelf dat alle formaliteiten en vereisten — zo wettelijke als statutaire — zouden in acht genomen zijn. Aldus is het o.a. gebeurd dat sommige aandeelhouders wederrechtelijk van de stemming werden geweerd. Deze hebben dan natuurlijk wijze een verhaal voor de rechtbank. Het zou echter verloren moeite zijn een eis in te stellen, zich steunende op kleine nalatigheden of fouten die geen invloed hebben gehad op de eindbeslissing. De rechtspraak past hier strenger nog dan in andere aangelegenheden het adagium «pas de nullité sans grief» toe. Aldus indien een aandeelhouder door dwang in de onmogelijkheid gesteld werd de vergadering bij te wonen en beweert dat hij zich zou verzet hebben tegen de genomen beslissingen, dan nog meent het Hof van Verbreking moet worden onderzocht of het getal stemmen waarover de aandeelhouder beschikte, voldoende was aan de aangevochten beslissing te doen verwerpen (zie *arrest Verbreking*, 26.4.1948, *Rev. Prat. Soc.* 1949, n° 4095 en nota, en *Journ. Trib.* 1948, 653 en nota).

33. Een vonnis van de *Handelsrechtbank van Brussel* dd. 26.7.1939, *Rev. Prat. Soc.* 1949, n° 3909, was dezelfde mening toegedaan zonder nochtans de beslissing principieel te doen afhangen van een mathematische berekening, maar eerder van de vaststelling dat de onregelmatigheid een niet te loochenen invloed gehad heeft op de genomen beslissing, in deze zin dat ze niet ware getroffen indien de aangeklaagde onregelmatigheden niet waren gepleegd.

Aldus wordt niet alleen naar het getal stemmen gekeken, maar insgelijks naar de invloed die de aandeelhouder had kunnen doen gelden tijdens de beraadslagingen.

34. Deze rechtspraak die gelijklopend is met de rechtsleer inzake (zie *Resteau : Soc. An.* (1913), n° 1178; *Frédéricq : II*, n° 970; *Resp. Prat.*, v° *Soc. An.*, n° 1354) is tevens gelijkvormig aan de rechtspraak die in voege was na 1918 voor algemene vergaderingen gehouden gedurende de oorlog en waarop aandeelhouders afwezig waren ingevolge oorlogsomstandigheden (morele dwang) : deze kunnen dus de vernietiging niet bekomen indien is aangetoond dat in hun tegenwoordigheid de beslissingen toch zouden genomen zijn.

V. *Jaarlijkse balans — de Dividenden.*

35. Een der bijzonderste bevoegdheden der algemene vergadering is, naast het aanstellen van de beheerraad de goedkeuring van de balans en ook nog het geven van een bestemming aan de behaalde winsten : afschrijvingen, reserves, dividenden en tantièmes.

In dergelijke aangelegenheden is het oordeel der algemene vergadering soeverein, bijgevolg zullen o.a. de vastgestelde dividenden ook verplichtend zijn voor de minderheid, deze zal zich niet tot de rechtbank kunnen wenden om ze te doen vermeerderen. Van zodra de beslissing regelmatig werd genomen is een dergelijke eis onontvankelijk (zie *vonnis Rechtbank Br.*, 8.7.1942, *Rev. Prat. Soc.* 1947, n° 3976). Aldus kunnen evenmin de winsten die op regelmatige wijze naar reserveposten werden verwezen, op initiatief van een aandeelhouder door de rechtbank in dividenden worden omgezet.

36. Meer bepaald wat aangaat de dividenden moet er de nadruk op gelegd worden dat deze niet bestaan zolang ze door de algemene vergadering niet werden vastgesteld. Daaruit leidt een vonnis van de rechtbank van Brussel af, dat dit geen burgerlijke vruchten zijn in de zin van artikelen 584 en 586 B.W., die van dag tot dag worden verkregen, maar wel inkomsten die een eigen karakter dragen, verschillend van inkomsten die ingevolge een overeenkomst op regelmatige tijdstippen moeten worden afgelost. (Zie *Rechtbank Br.*, 13.5.1948, *Journ. Trib.* 1949, 204).

Hetzelfde geldt trouwens ook voor de tantièmes overeenkomstig de statuten aan de beheerders toegekend.

37. Deze rechtspraak is niet in overeenstemming met een groot deel van de rechtsleer. Zo leert *Resteau Soc. An.* (1913) n° 1525 integendeel, dat de dividenden wel burgerlijke vruchten zijn die dag aan dag worden verkregen, hoewel ze niet gans kunnen gelijkgesteld worden met de opsomming door artikel 584 gegeven. Het is vooral de onmogelijkheid om ze bij de natuurlijke vruchten te rangschikken die de grond is van deze opvatting. Dit leidt er toe te besluiten dat de dividenden niet noodzakelijk aan de eigenaar of vruchtgebruiker toekomen die het genot heeft op de

vervaldag, maar dat men gans het maatschappelijk jaar moet in acht nemen om te weten aan wie de uitbetaling geschieden moet. Aldus insgelijks *C. Houpin: Traité Gén. des Soc., II, n° 1061; Rép. Prat., v° Soc. An., n° 2020*, en in dezelfde zin een vonnis van de *Rechtbank van Bergen, dd. 17.12.1948, Journ. Trib. 1949, 512*, en een arrest van *Hof te Brussel, 14.5.1946, Journ. Trib. 1946, 582*.

38. Deze opinie lijkt me aldus toch geen rekenschap te houden met het speciaal karakter van het recht waarvan de dividenden afhankelijk zijn. Evenals het vennootschapsrecht der aandeelhouders niet onder te brengen is in om het even welke categorie van schuld-vorderingen, zo hebben ook de dividenden een « sui generis » karakter: waarom op hen dan een maatstaf toepassen die voor andere toestanden is bedoeld? Waarop kan men zich steunen om te beweren dat een recht dat — zoals de dividenden — slechts een oorsprong neemt vanaf de beslissing der algemene vergadering, dag aan dag wordt « verkregen » (acquérir), te meer daar men weet dat de winsten niet behald worden noch op de eerste noch op de laatste dag van het maatschappelijk jaar, maar op alle dagen in een organisch verband samengevoegd, winsten die dan tenslotte door de algemene vergadering niet in dividenden moeten worden omgezet, maar naar andere posten (reserves, afschrijvingen) kunnen worden overgeschreven. Daarom lijkt mij de opinie van het eerste vonnis de juiste te zijn.

39. Aangaande de verjaringstermijn der dividenden heeft het arrest van 13.6.1946 van het *Hof van Verbreking* (zie *Rev. Prat. Soc. 1947, n° 3943*) een belangrijke beslissing gevelde die een nieuwe stellingname inhoudt. Zoals men weet hebben de vennootschappen het recht ingevolge de verjaringstermijn van artikel 2277 B.W., dat op deze aangelegenheid van toepassing is, zich na vijf jaar tegen de betaling der niet-afgehaalde dividenden te verzetten en zich meteen deze bedragen toe te eigenen, ware daar niet het artikel 45 der wet van 24.7.1921 (gewijzigd op 10.4.1923) op de onvrijwillige buitenbezitstelling der titels aan toonder. Bedoeld artikel 45 verbiedt immers aan de vennootschappen deze sommen in eigen kas te brengen, maar laat hen de mogelijkheid de niet-afgehaalde bedragen in de consignatiekas te storten.

De tendenz nu van de rechtsleer was ingevolge deze wetgeving de dividenden als onverjaarbaar te aanzien, dus zou m.a.w. de vennootschap de verjaring niet kunnen invoeren. Deze theorie wordt thans door het aangehaalde arrest verworpen. Volgens het Cassatietof heeft de vennootschap wel het recht zich na vijf jaar op de verjaring te beroepen. Maar in dit geval blijft het haar echter steeds verboden zich deze sommen toe te eigenen: ze moet ze dan ter beschikking stellen van de Staat. Om dit te beletten is het haar steeds mogelijk ze in de consignatiekas te deponeren, waar ze gedurende 30 jaar door de rechthebbende kunnen worden afgehaald.

40. De nadruk dient gelegd op het feit dat het hier gaat over dividenden van aandelen aan toonder, maar niet van aandelen op naam. Wat deze laatste betreft kan de N.V. zich beroepen op artikel 2277 en zich het bedrag der niet-afgehaalde dividenden toekennen. Zie insgelijks *Rep. Prat., v° Soc. An., n° 2013*, en *v° Prescription en matière civile, n° 621; Wauwermans, Soc. An., n° 1035*.

VI. Welk verhaal bezit de aandeelhouder tegen beslissingen der vennootschap.

41. In zaken die hem persoonlijk aangaan, waar dus een individueel belang op het spel staat, kan de aandeelhouder zowel de vennootschap als de beheerders (actio quasi ex delicto) aansprakelijk stellen, en dit volgens de algemeen geldende regelen.

Maar in de veronderstelling dat de schade geleden zij niet door een aandeelhouder individueel gezien maar door de vennootschap in haar geheel: kan een aandeelhouder dan niet tussen beide komen en de rechterlijke macht ter hulp roepen om de schadelijke verbintenis te vernietigen?

Gaat het alleen om een schadelijke handeling zonder meer dan bezit de aandeelhouder dit verhaal niet. Geen enkele bepaling van het vennootschapsact werd overtreden. De beoordeling van dergelijke handelingen ligt wettelijk en statutair in handen van de jaarlijkse algemene vergadering.

De zaak krijgt echter een gans gewijzigd aspect wanneer het gaat over handelingen die indruisen tegen de wet of de statuten. Maar ook hier moet men onderscheiden naar gelang de vordering gericht is tegen de vennootschap zelve of tegen een beheerder.

In het eerste geval is de rechtsleer unaniem: schade aan de collectiviteit veroorzaakt door een beheerder geeft aan de aandeelhouder « ut singuli » geen vordering tegen deze laatste. De « actio mandati » behoort immers niet aan een individuele aandeelhouder, maar alleen aan de lastgever die hier de vennootschap is.

Vóór 1913 stond wel voor de « minderheid » een deur open om in zekere omstandigheden de vordering in verantwoordelijkheid van de beheerder in te stellen. Door een onverklaarbare vergetelheid werd deze nochtans nuttige wetsbepaling achterwege gelaten, zodat thans de actio mandati alleen door de vennootschap kan worden ingesteld, dus practisch door de meerderheid.

42. Maar beschikt de aandeelhouder over geen enkel middel — buiten het soms zeer tengere stemrecht — om op te komen tegen een handeling die de wet overschrijdt of de statuten te buiten gaat?

Volgens de *Handelsrechtbank van Gent* niet (zie *vonnis 6.1.1943, Pas. 1944, III, 48*). Het vonnis verklaart immers: « ... dat geen bepaling der wet op de handelsvennootschappen aan de aandeelhouders van een N.V. een persoonlijke vordering verleent ter vernietiging van overeenkomsten door de vennootschap gesloten en die strijdig met de statuten zouden zijn, dat de aandeelhouders enkel beschikken krachtens artikel 1382 B.W. over een vordering tegen de beheerders tot vergoeding voor de persoonlijke schade, onderscheiden van de maatschappelijke schade ».

43. Is deze stellingname die erop neerkomt de macht van de meerderheid te homologeren, zelfs in anti-statutaire beslissingen, goed te keuren. Ik meen van niet.

Het is m.i. een eerste vergissing van de vergetelheid van de wetgever van 1913 gebruik te maken om niet alleen de vordering tegen de beheerders, maar ook deze tegen de vennootschap gericht onmogelijk te verklaren. Het is tenslotte een tweede vergissing de eis in verantwoordelijkheid voor schade spruitend uit een verboden handeling, te verwarren met de eis in vernietiging van een dergelijke handeling. De aandeelhouder bezit m.i. een vordering tegen de vennootschap tot vernietiging van anti-statutaire handelingen, vordering die gesteund is op het pact dat aan de vennoot-

schap ten grondslag ligt en dat door deze laatste moet worden geëerbiedigd. Iedere aandeelhouder heeft recht op die eerbiediging. Werden de statuten overtreden dan bezitten zij het recht aan de rechtbank te vragen de strijdige handeling te niet te doen.

Of de overtreding gebeurde door de algemene vergadering of door de beheerraad is zonder belang. Ten ware in dit laatste geval de algemene vergadering de ontlasting had geweigerd en aldus de betrokken handeling zelf had te niet gedaan.

Langs een andere kant mogen de aandeelhouders niet voor kleinigheden naar de rechtbank lopen: deze zal hun in dit geval terecht het « pas de nullité sans grief » tegenwerpen.

Zie ook *Resteau: Soc. An. (1913) n° 1184 vlg.*

44. Daarnaast leert dezelfde rechtbank, en ditmaal terecht, dat het niet mogelijk is voor een aandeelhouder de zijdelinge (subrogerende) rechtsvordering in te stellen in de plaats van de vennootschap (artikel 1166). Een N.V. heeft een schuldenaar, maar verzuimt deze's schuld te innen. De aandeelhouder kan de subrogerende rechtsvordering niet instellen om zelf deze schuld te innen: want de wet stelt dit middel slechts ter beschikking van de schuldeiser. Welnu, daar een aandeelhouder geen schuldeiser is, kan hij het voordeel van artikel 1166 niet genieten.

VII. De ontbinding.

§ 1. Redenen tot ontbinding. — Bevoegdheid der Rechtbank.

45. Krachtens artikel 70 wordt aan de algemene vergadering de bevoegdheid toegekend om tot vroegde ontbinding ener N.V. te besluiten. Het is de algemene vergadering *alleen* die bevoegd is om over deze aangelegenheid te beslissen; de rechtbanken kunnen hier geen toepassing maken van artikel 1871 B.W., waarbij het hun mogelijk is de ontbinding van vennootschappen te bevelen, indien een der vennoten zijn verplichtingen niet na komt, aanhoudend ziek is of om een andere ernstige reden.

Dit zijn overwegingen van persoonlijke aard die eventueel door de algemene vergadering maar niet door de rechtbank kunnen in acht genomen worden (*Handelsrechtbank Verviers, 19.2.1948, Pas. 1948, III, 106*).

46. Zelfs bij verlies van het maatschappelijk kapitaal moet de ontbinding nog gewenst worden door een fractie der vennoten (artikel 103). Slechts wanneer het aantal aandeelhouders beneden de zeven is gedaald moet de rechtbank na verloop van zes maanden en op verzoek van elke belanghebbende tot de ontbinding overgaan.

In dit laatste geval kan echter de rechtbank niet onderzoeken of de ontbinding opportuun is of niet: de rechter is verplicht de likwidatie uit te spreken, omdat hij staat voor een maatregel van algemeen belang, die niet aan zijn beoordeling is onderworpen. (Zie *Handelsrechtbank Br., vonnissen dd. 5.8.1944 en 1.6.1946, Rev. Prat. Soc. 1947, n° 3932*.)

47. Vooral bij overlijden gebeurt het dat het aantal aandeelhouders beneden het geveerde minimum daalt. Hier nochtans mag niet voorbarig worden opgetreden. De handelsrechtbank van Brugge maakte aldus gebruik van het declaratief karakter van de verdeling om te besluiten dat het niet mogelijk was tussen de datum van het overlijden en de verdeling te bepalen of er al dan niet min dan zeven aandeelhouders waren

(zie *vonnis 17.11.1949, Rev. Prat. Soc. 1950, n° 4150*).

Wijzen wij er terloops op dat de rechtbank van oordeel was dat de Staat ingevolge de wet op de kapitaalsbelasting wel als aandeelhouder moet worden aanzien, al zijn aan deze aandelen niet alle gewone voorrechten verbonden; de Staat telt dus mee om het getal 7 te bereiken.

48. Het kan nu ook gebeuren dat alle aandelen in het bezit komen van één enkele persoon. Daardoor verdwijnt het kenschetsend karakter der handelsvennootschappen: het samenbrengen door verschillende personen van een bijdrage tot het bekomen van een gemeenschappelijke winst. Met het gevolg dat in zulke gevallen de ontbinding ogenblikkelijk en van rechtswege intreedt. Verkoop naderhand van enkele aandelen zou daar niets kunnen aan veranderen.

Dit wil daarom niet zeggen dat de vereffening insgelijks ogenblikkelijk gebeurt. Hier komt, evenals bij iedere ontbinding, artikel 176 een woordje meepraten: daarbij worden de vennootschappen van koophandel na hun ontbinding nog geacht voort te bestaan voor hun afrekening. (Zie *Handelsrechtbank Br., 2.2.1950, Rev. Prat. Soc. 1950, n° 4187*.)

Het patrimonium van de rechtspersoon blijft dus afzonderlijk voortbestaan. Het is de N.V. die als eisende of verwerende partij moet optreden; zij blijft instaan voor de betaling der schulden. Dit alles zolang de vereffening niet volledig is afgehandeld.

Zelfs zou (*Handelsrechtbank Bergen, 27.2.1940, Pas. 1941, III, 109*) de vennootschap na de ontbinding in failliet mogen verklaard worden.

§ 2. Ontbinding door opslorping en samensmelting met een andere N.V.

49. Het is een door de rechtspraak aanvaard beginsel dat in het huidige Belgisch recht slechts een « algemene overdracht » bestaat, nl. de overgang van gans het actief en passief van de de cuius aan zijn erfgenamen. Een dergelijke overdracht bestaat niet bij samensmelting van twee vennootschappen. Met het speciale gevolg voor wat aangaat de schulden dat de schuldeisers van de opgeslorpte N.V. niet verplicht zijn de nieuwe schuldenaar te erkennen: zij blijven steeds het recht bewaren de betaling te eisen van de oude vennootschap: deze zal met gans haar patrimonium voor de betaling harer schulden moeten instaan tot volledige delging. Het is ook deze vennootschap die voort in rechte zal moeten optreden: aldus kan de nieuwe vennootschap geen beroep aantekenen tegen een vonnis dat in eerste aanleg gewezen werd tegen de oude vennootschap. (*Arrest Gent, 14.7.1942, Rev. Prat. Soc. 1948, n° 4001*.)

50. Anderzijds, en dat wordt ons herinnerd door een vonnis van de *Handelsrechtbank Br. van 15.12.1941, Rev. Prat. Soc. 1947, n° 3971*, kan een schuld wel zonder de toestemming van de schuldenaar overgedragen worden, maar moet hem deze overdracht toch betekend worden wil de overnemer het bezit verkrijgen tegenover derden (waaronder dan in eerste plaats de schuldenaar zelve). De rechtspraak heeft echter deze vereiste van artikel 1690 B.W. meer soepel gemaakt door te verklaren dat het volstaat dat de schuldenaar op ondubbelzinnige wijze kennis had gekregen van deze overdracht. Welnu, vermits de fusie tussen twee N.V.'s gebeurt door middel van een authentieke acte die moet worden bekend gemaakt, oordeelde de Handelsrechtbank terecht dat deze publiciteit volstond om aan de voorwaarden van artikel 1690 B.W. te voldoen.

Waar het echter gaat over wederkerige contracten (artikel 1102) is de toestemming van beide partijen onontbeerlijk.

§ 3. *Aanduiding van de vereffenaar. — Verjaring zijner verantwoordelijkheid.*

51. In de regel wordt krachtens artikel 179 de vereffenaar van vennootschappen door de algemene vergadering aangeduid, maar dit artikel voegt eraan toe dat in vennootschappen onder gemeenschappelijke naam en in vennootschappen bij enkele geldschieting, bij onmogelijkheid om de vereiste meerderheid te bekomen, door de rechtbank zal worden beslist.

Duidelijk heeft de wetgever dus een onderscheid gemaakt tussen de twee soorten vennootschappen: de kapitaals- en de personen-vennootschappen. Voor de eerste, waaronder de N.V., werd aan de rechtbank de bevoegdheid niet toegekend om in die gevallen waar het niet mogelijk blijkt in de algemene vergadering tot een beslissing te komen, zelf een vereffenaar aan te duiden.

Zie in deze zin de reeds aangehaalde vonnissen van 5.8.1944 en 1.6.1946. In afwijking daarvan het vonnis van de *Handelsrechtbank Br.*, 21.1.1939, *Rev. Prat. Soc.* 1947, n° 3931. Maar dit vonnis dat slechts een uitvlucht is om in een onmogelijke toestand te verhelpen, is in tegenspraak met de rechtsleer en overige rechtspraak.

52. Ook vereffenaars dragen een verantwoordelijkheid voor dewelke zij voor de rechtbanken aansprakelijk kunnen gesteld worden. Evenals dit echter het geval is voor beheerder en commissarissen heeft de wetgever gewild dat dergelijke rechtsoverdrachten na vijf jaar zouden verjaren (artikel 194). Dit wordt door de rechtbank van Brussel toegepast in haar vonnis dd. 12.7.1941, *Rev. Prat. Soc.* 1947, n° 3969. De rechtbank verduidelijkt daarbij nog dat een impliciet stuiten van of verzaken aan de verjaring slechts kan ingeroepen worden tegen de vennootschap, maar niet tegen de vereffenaar persoonlijk.

J. STEYAERT,
Advocaat bij het Hof te Gent.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer — 16 October 1950.

Voorzitter: M. Louveaux.

Raadsheer-Verslaggever: M. Sohier.

Eerste Advocaat-Generaal: M. Hayoit de Termicourt.

Heling. — Bewijs van het verkregen zijn door misdaad of wanbedrijf.

De omstandigheid, dat de persoon, die bepaalde voorwerpen aan verdachte heeft overhandigd, deze bedrieglijk in België heeft ingevoerd, bewijst niet dat eerstgenoemde deze voorwerpen door misdaad of wanbedrijf heeft verkregen, hetgeen vereist is voor de toepasselijkheid van art. 505 W.v.S.

Meessen, Guillaume t / Dalloze, Louis, b.p.

Gelet op het bestreden arrest, de 8 Juni 1950 gewezen door het Hof van Beroep te Luik;

In zover de voorziening de op de publieke vordering gewezen beslissing bedoelt:

Over het middel *ex officio*: schending van artikel 505 van het Wetboek van Strafrecht doordat het bestreden arrest de aanlegger bij toepassing van dit artikel veroordeelt, zonder vast te stellen dat hij wist dat de door hem geheelde voorwerpen weggenomen, verduisterd of verkregen waren met behulp van een misdaad of van een wanbedrijf:

Overwegende dat het bestreden arrest beslist dat de door de aanlegger in bezit gehouden wekkers

« voorwerpen waren welke met behulp van een wanbedrijf verkregen waren » in de zin van deze woorden in artikel 505 van het Wetboek van Strafrecht, om de reden dat ze aan de Belgisch-Duitse grens werden binnen gesmokkeld en dat de aanlegger dat wist;

Overwegende dat de enkele omstandigheid, dat de persoon die de wekkers aan de aanlegger heeft afgestaan ze bedrieglijk in België had ingevoerd, niet bewijst dat deze voorwerpen door de overdrager verkregen werden met behulp van een misdaad of van een wanbedrijf, dit wil zeggen dat de overdrager er het bezit van had verkregen met behulp van een misdaad of van een wanbedrijf, voorwaarde voor de toepasselijkheid van artikel 505 van het Wetboek van Strafrecht;

Dat het arrest deze wetsbepaling dienvolgens heeft geschonden;

In zover de voorziening de beslissing gewezen op de vordering van de burgerlijke partij bedoelt;

Overwegende dat de verbreking van het arrest op de publieke vordering, die medebrengt van de op de burgerlijke vordering gewezen beslissing;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden arrest, doch enkel in zover het uitspraak doet op de publieke vordering ten laste van de aanlegger en op de burgerlijke vordering van Dalloze tegen de aanlegger;

Beveelt dat dit arrest zal overgeschreven worden op de registers van het Hof van Beroep te Luik en dat melding er van zal gemaakt worden op de kant van het gedeeltelijk vernietigd arrest;

Veroordeelt de aanlegger tot de kosten;

Verwijst de zaak naar het Hof van Beroep te Brussel.

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer — 16 October 1950.

Voorzitter : M. Louveaux.

Raadsheer-Verslaggever : M. Sohier.

Eerste Advocaat-Generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Herhaling. — Voorwaardelijke invrijheidstelling. — Aanvang van de in art. 56 lid 2 W.v.S. bepaalde termijn op de dag van de definitieve invrijheidstelling door afloop van de proeftijd.

De voorwaardelijke invrijheidstelling is een wijze van tenuitvoerlegging ener vrijheidsstraf. Al is de veroordeelde niet meer in een strafinrichting opgesloten, zo blijft hij niettemin gedurende de bij art. 4 der wet van 31 Mei 1888 bepaalde proeftijd onderworpen aan de bij art. 3 dezer wet en in zijn vrijlatingsbrief aangegeven verplichtingen alsook aan het toezicht van de overheid. (art. 8)

Wanneer na afloop van de proeftijd de definitieve invrijheidstelling door de veroordeelde is verkregen, wordt de vrijheidstraf op dat ogenblik geacht te zijn ondergaan, dus niet reeds op het ogenblik van de voorwaardelijke invrijheidstelling.

De in art. 56, lid 2, W.v.S. bepaalde termijn begint dus eerst te lopen op de dag van de verkrijging van de definitieve invrijheidstelling door afloop van de proeftijd.

Vanderveken Albert.

Gelet op het bestreden arrest, de 25 Juli 1950 gegeven door het Hof van Beroep te Brussel;

Over het eerste middel : schending van artikel 56, al. 2 van het Wetboek van Strafrecht doordat het bestreden arrest beslist dat aanlegger in staat van wettelijke herhaling verkeerde en dienvolgens diens ter beschikkingstelling van de regering beveelt (wet van 9 April 1930, artikel 25); zulks terwijl aanlegger, op 1 Februari 1940 tot 2 jaar gevangenisstraf veroordeeld en op 22 Augustus 1941 voorwaardelijk in vrijheid gesteld, op deze datum zijn straf had ondergaan, en meer dan 5 jaren voorbij waren tussen dit ogenblik en de data van de misdrijven, welke het voorwerp uitmaakten van de veroordeling door het bestreden arrest;

Overwegende dat de voorwaardelijke invrijheidstelling een wijze van uitvoering van de vrijheidsstraf is; dat inderdaad, zo de veroordeelde niet meer in een strafinstelling opgesloten is, hij gedurende de bij art. 4 der wet van 31 Mei 1888 bepaalde proeftijd onderworpen blijft aan de verplichtingen, bij artikel 3 der wet en in de vrijlatingsbrief gepreciseerd, alsook aan het toezicht van de overheid. (artikel 8);

Dat dienvolgens wanneer na de proeftijd de definitieve invrijheidstelling door de veroordeelde is verkregen, het op dit ogenblik is, en niet zoals het middel beweert, op het ogenblik van de voorwaardelijke invrijheidstelling; dat de vrijheidsstraf als ondergaan wordt aangezien;

Overwegende dat de proeftijd in casu 5 jaren was van af de voorwaardelijke invrijheidstelling op 22 Augustus 1941; dat de bij artikel 56, 2° van het Wetboek van Strafrecht bepaalde termijn van herhaling eerst op 21 Augustus 1951 verstrijkt; dat het bestreden arrest alzo wettelijk beslist, dat de misdrijven, waarover het uitspraak doet, tussen de 1 Augustus en de 1 December 1949 begaan, gepleegd zijn voordat 5 jaren waren verstreken nadat de aan-

legger de hem op 1 Februari 1940 opgelegde straf had ondergaan;

*Dat het middel in rechte niet opgaat.
(het overige zonder belang)*

RAAD VAN STATE

4e Kamer — 12 Juni 1950.

Voorzitter : M. Vranckx.

Raadsheren : MM. Mast en Buch (verslaggever).

Politieke gevangenen. — Herziening. — Recht van hoger beroep. — Bevoegdheid van de Raad van State.

Bij toepassing van het statuut der politieke gevangenen, moeten de beslissingen in geval van herziening aangezien worden als verleend alsof het een eerste aanvraag geldt.

Het recht van beroep staat dus tegen deze beslissingen open.

De Raad van State is niet bevoegd om over de beslissingen van de aanvaardingscommissies voor politieke gevangenen en hun rechthebbenden uitspraak te doen, indien deze beslissingen niet eerst aan de beroepscommissies onderworpen werden en zolang de beroepscommissie geen uitspraak heeft gedaan.

Everaet t/ Belgische Staat (Minister van Algemeen Bestuur en Pensioenen, thans de Minister van Wederopbouw).

De Raad van State,

.....

Gezien het verzoekschrift d.d. 23 Juli 1949 ;

.....

Overwegende dat het verzoekschrift strekt tot de nietigverklaring « van de beslissing van de Commissie van Beroep te Brussel d.d. 15 Juni 1949 » ;

Overwegende dat verzoeker door de bezetter van 18 November 1943 tot 20 Januari 1944 en van 2 April 1944 tot 6 Juni 1945 in hechtenis werd gesteld ;

Overwegende dat, bij beslissing d.d. 18 Juni 1948, de aanvaardingscommissie voor politieke gevangenen en hun rechthebbenden te Brugge het recht van verzoeker om van het statuut van politieke gevangene te genieten erkende, en hem de vergoedingen toestond verbonden aan de twee hierboven vermelde aanhoudingsperioden ; dat, op vraag van de bevoegde minister, deze beslissing aan de procedure van herziening onderworpen werd ; dat de bestreden beslissing de beslissing van 18 Juni 1948 vernietigde in zoverre zij besliste dat de periode van hechtenis van 2 April 1944 tot 6 Juni 1945 in aanmerking kwam ;

Overwegende dat, luidens de besluiten op de rechtspleging voor de aanvaardingscommissie, de beslissingen in geval van herziening aangezien moeten worden als verleend alsof het een eerste aanvraag geldt; dat het recht op beroep dus voor deze beslissingen ook open staat ;

Overwegende dat de Raad van State niet bevoegd is om over de beslissingen van de aanvaardingscommissies voor politieke gevangenen en hun rechthebbenden uitspraak te doen, indien deze beslissingen niet eerst aan de beroepscommissie onderworpen werden ;

Overwegende dat verzoeker in beroep van de bestreden beslissing heeft willen gaan ; dat hij nochtans, met zijn beroep bij de Raad van State in te dienen,

aan dit rechtscollege een vraag onderworpen heeft die, zolang de beroepscommissie geen uitspraak heeft gedaan, niet onder de bevoegdheid van de Raad van State ressorteert; dat het verzoek dus niet ontvanke-lijk is,

BESLUIT :

Artikel 1. — Het verzoek wordt verworpen.

Artikel 2. — De betaling van het recht van 300 fr. wegens kosten, valt ten laste van de verzoeker.

RAAD VAN STATE

4e Kamer — 13 Juni 1950.

Voorzitter : M. Vranckx (verslaggever).

Raadsheren : M.M. Mast en Buch.

Ambtenaren. — Terbeschikkingstelling bij afdanking in het belang van de dienst. — Retroactiviteit.

Bij ontstentenis van een wet die haar daartoe de machtiging verleent, mag de overheid die bevoegd is een ambtenaar of beambte ter beschikking te stellen bij afdanking in het belang van de dienst, aan deze maatregel geen terugwerkende kracht verlenen die de periode zou dekken gedurende dewelke de belanghebbende in regelmatig ziekteverlof was of gedurende dewelke hij wederrechtelijk uit zijn dienst verwijderd werd gehouden.

Suykens t/ Belgische Staat (Minister van Openbaar Onderwijs).

De Raad van State,

Gezien het verzoekschrift d.d. 8 November 1949 ;

Overwegende dat het verzoek strekt tot de nietigverklaring van het besluit d.d. 14 September 1949, door de Minister van Openbaar Onderwijs getroffen, waarbij verzoeker ter beschikking gesteld wordt bij afdanking in het belang van de dienst met terugwerkende kracht tot 1 October 1946 ;

Overwegende dat uit het inleidend verzoekschrift, evenals uit de memorie van wederantwoord, blijkt dat verzoeker het besluit van 14 September 1949 uitsluitend bestrijdt omdat, volgens hem, de tegenpartij een machtsoverschrijding begaat door aan bedoeld besluit terugwerkende kracht te verlenen tot 1 October 1946 ;

Overwegende dat verzoeker geschorst werd bij orde-maatregel op 8 December 1944; dat deze schorsing ten einde kwam op 30 September 1946; dat verzoeker zijn dienst op die datum niet heeft hervat, omdat dit hem belet werd door het gemeentebestuur van Maria-kerke; dat de gemeente op 20 Mei 1947 in mora werd gesteld, bij brief van de gouverneur der provincie Antwerpen, verzoeker in zijn functie te herstellen; dat aan verzoeker een ziekteverlof werd toegestaan van 20 Mei 1947 tot 31 October 1947; dat inmiddels de administratieve gezondheidsdienst verzoeker geschikt verklaarde voor het vervullen van zijn ambt; dat, bij een ter post aangetekend schrijven d.d. 25 October 1947, verzoeker aandrong om zijn dienst onmiddellijk te mogen hervatten en dit hem, bij beslissing d.d. 31 October 1947 van de gemeenteraad, door het gemeentebestuur werd belet; dat het dossier van ver-

zoeker op 2 Februari 1948 op vraag van de gemeenteraad overgemaakt werd aan de bij besluit van de Regent d.d. 10 December 1947 opgerichte commissie van advies, waarna de terbeschikkingstelling in het belang van de dienst werd uitgesproken bij ministerieel besluit van 14 September 1949 ;

Overwegende dat uit deze uiteenzetting blijkt dat, voor de periode die zich uitstrekt van 30 September 1946 af tot 2 Februari 1948, datum waarop de zaak aanhangig werd gemaakt bij de commissie van advies, verzoeker in regelmatig ziekteverlof was en nadien op onregelmatige wijze uit zijn ambt verwijderd werd ;

Overwegende dat, bij ontstentenis van een wet die haar daartoe de machtiging verleent, de overheid die bevoegd is om een ambtenaar of beambte ter beschikking te stellen bij afdanking in het belang van de dienst, aan deze maatregel geen terugwerkende kracht mag verlenen die de periode zou dekken gedurende dewelke de belanghebbende in regelmatig ziekteverlof was, of gedurende dewelke hij wederrechtelijk uit zijn dienst verwijderd werd gehouden; dat de tegenpartij bij de bestreden maatregel derhalve hare bevoegdheid heeft overschreden in zover hij terugslaat op bovenvermelde periode van 30 September 1946 tot 2 Februari 1948,

BESLUIT :

Artikel 1. — Het besluit d.d. 14 September 1949 van de Minister van Openbaar Onderwijs wordt vernietigd in zover de terbeschikkingstelling van Suykens Alfons bij afdanking in het belang van de dienst terugslaat op de periode die de datum van 2 Februari 1948 voorafgaat.

Artikel 2. — De betaling van het recht van 300 fr. wegens kosten, valt ten laste van de tegenpartij.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

6e Kamer — 9 December 1950.

Voorzitter : M. Ooms.

Raadsheren : M.M. Malgaud en Michielsens.

Advocaat-Generaal : M. Van der Perren.

Scheidsrechterlijk beding. — Aangegaan door de Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie. — Staat daaraan gebonden krachtens het wetsbesluit van 8 November 1944, doch onbekwaam tot het sluiten van het uit het scheidsrechterlijk beding voortvloeiende compromis.

Krachtens het wetsbesluit van 8 November 1944, bepalend dat alle vorderingen en verplichtingen van de Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie met terugwerkende kracht worden geldig verklaard en overgenomen door de Belgische Staat, is deze gebonden door een door voornoemde corporatie aangegaan scheidsrechterlijk beding.

Uit de aard van de scheidsrechterlijke overeenkomst volgt, dat dit beding leidt tot het sluiten van een nieuwe overeenkomst tot het samenstellen van het scheidsgerecht (compromis). Het compromis is echter verboden ten aanzien van alle geschillen, die aan het O.M. moeten worden medegedeeld (art. 1004 Rv.), daaronder begrepen die, welke de Staat betreffen. (art. 83, 1° Rv.)

De Staat is derhalve tot het sluiten van een compromis niet bekwaam en kan het litigieuze scheidsrechterlijk beding niet uitvoeren.

Het ministerieel besluit van 18 September 1944 kan niet rechtsgeldig bepalen, dat de vereffenaar der Corporatie bevoegd zou zijn tot het aangaan van compromissen, daar een ministerieel besluit niet vermag af te wijken van de wet.

Anders het advies van het O.M. wat het laatste punt betreft: *De Staat is wel bekwaam om tot het samenstellen van het scheidsgerecht mede te werken.*

Belgische Staat t/ 25 verzekeringsmaatschappijen.

Advies van het O.M.

Appellant, handelend als rechtsopvolger van de Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie, vordert de veroordeling van geïntimeerden, ieder voor haar aandeel, tot betaling van een bedrag van 695.164,75 fr. op grond van een verzekeringsovereenkomst tussen partijen gesloten dd. 15 October 1943;

Artikel 9 van voormelde polis luidt als volgt:

« *Twijfelachtige gevallen* »;

« *Twijfel omtrent een schade of de uitleg van de » verzekeringsvoorwaarden zijn ten voordele van de » verzekerde;*

« *In geval van blijvend geschil tussen verzekerde » en verzekeraars omtrent schade, toepasselijkheid der » polis of verhaal, is de beslissing van een arbitrage- » commissie voor de partijen bindend.*

« *Deze commissie zal bestaan uit een afgevaardigde » der verzekeraars, een afgevaardigde van verzekerde » en een door beide afgevaardigden te bepalen scheids- » rechter. Bij onenigheid nopens de aanstelling van de » scheidsrechter wordt het geding tot aanstelling van » de scheidsrechters aanhangig gemaakt bij de Voor- » zitter der Handelsrechtbank te Brussel zetelend in » kort geding* »;

Luidens artikel 14 der Algemene voorwaarden der Zeeverzekeringsspolis van Antwerpen, die eveneens in casu toepasselijk zijn, « *worden de geschillen die over » de uitvoering van deze polis tussen verzekeraars en » verzekerden ontstaan, ter beslissing aan drie scheids- » rechters onderworpen, van wie de twee eerste door » elk der partijen worden benoemd en de derde door » de twee aldus benoemde scheidsrechters, alvorens » van de zaak kennis te nemen;*

« *Indien de twee eerste scheidsrechters het niet eens » worden, zal de benoeming van de derde scheids- » rechter aan de Rechtbank van Koophandel worden » opgedragen* »;

Geïntimeerden betwisten de bevoegdheid der Rechtbank van Koophandel te Antwerpen op grond van voormelde clausules en deze rechtsmacht heeft zich ratione materiae onbevoegd verklaard om kennis te nemen van het geding;

Appellant voert aan dat het scheidsrechterlijk beeding niet op hem toepasselijk is, omdat de Staat principieel geen compromis mag tekenen;

Bij besluitwet van 31 Augustus 1944 worden tijdelijke maatregelen getroffen inzake regeling en liquidatie der Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie, organisme waarvan de nietigheid bij de besluitwet van 5 Mei 1944 werd vastgesteld;

Een eerste besluit ter uitvoering van voormelde besluitwet werd dd. 18 September 1944 door de Minister van Landbouw en de Minister van Bevoorrading genomen;

Dit besluit bepaalt onder artikel 2:

« *De vereffenaar van de Nationale Landbouw- en » Voedingscorporatie zal, na onderzoek van de schuld- » vorderingen ten laste van de in artikel 1 bedoelde*

« *organismen in naam van de Staat overgaan tot de » vereffening van deze schuldvorderingen... Te dien » einde zal hij alle nodige en nuttige verrichtingen » doen en inzonderheid dadingen aangaan en compro- » missen tekenen...* »

Naar luid van artikel 2 der besluitwet van 8 November 1944 worden « *de actieve en passieve obligaties » der genoemde organismen (Nationale Landbouw- en » Voedingscorporatie) geldig gemaakt met terugwer- » kende kracht en overgenomen op de rekening van de » Belgische Staat;*

« *De Minister van Bevoorrading mag, in overleg met » de Minister van Financiën, evenwel, op voorstel van » de « Liquidateur der N.L.V.C. », weigeren zekere der » afgesloten obligaties geldig te maken, wanneer deze » geldigverklaring van aard zou zijn ernstig nadeel te » berokkenen aan de Schatkist of strijdig zou zijn met » de belangen van de Staat* »;

Ingevolge deze wettelijke bepaling worden de obligaties voor de N.L.V.C. voortspuitende uit de betwiste verzekeringsovereenkomst in globo geldig gemaakt met terugwerkende kracht en overgenomen op de rekening van de Belgische Staat.

Deze overeenkomst wordt in haar geheel door de Belgische Staat overgenomen en het gaat niet op artikel 4 der verzekeringsspolis in artikel 14 der algemene voorwaarden uit te schakelen.

De verschillende clausules dezer overeenkomst vormen een geheel en zijn onafscheidbaar aan elkaar verbonden.

« *La promesse de compromettre est, suivant l'ex- » pression de M. Faider, une convention passive. » Pour lui imprimer l'activité, il faut un acte solen- » nel : soit un compromis ou une constitution volon- » taire du tribunal arbitral, soit un jugement, qui » désigne les arbitres et définit leur mission.* » (Avis de M. l'Avocat général Faider, 12 juillet 1855, Pas. I, 386.)

« *La convention, qui prévoit l'éventualité de l'arbi- » trage ne peut être exécutée que si elle est com- » plétée par une convention désignant les arbitres » et déterminant l'objet du litige. Or, cet accord » complémentaire ne peut être conclu que si, à ce » moment, toutes les parties ont le droit de com- » promettre.* » (Bernard. L'arbitrage volontaire en droit privé, bl. 142, 1937).

Weliswaar bepaalt artikel 1004 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging:

« *On ne peut compromettre... sur aucune des contes- » tations, qui seraient sujettes à communication au » Ministère public.* »

En artikel 83 van hetzelfde wetboek:

« *Seront communiqués au procureur du Roi les » causes suivantes :*

« *1° Celles qui concernent l'ordre public, l'Etat, le » domaine, les communes, les établissements publics.* »

Doch het staat aan de wetgever vrij aan dit wettelijk grondbeginsel beperkingen of uitzonderingen toe te brengen.

Dit heeft hij ter zake gedaan door bij artikel 2 der besluitwet van 8 November 1944 te bepalen dat de actieve en passieve obligaties der N.L.V.C. geldig gemaakt worden met terugwerkende kracht en overgenomen op de rekening van de Belgische Staat, terwijl anderzijds door ministerieel uitvoeringsbesluit dd. 18 September 1944 aan de vereffenaar van de Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie uitdrukkelijk het recht wordt toegekend « *dadingen aan te gaan en compromissen te tekenen* ».

Hoewel de rechtsgeldigheid van dit ministerieel besluit voor betwisting vatbaar is, blijkt niettemin hieruit dat de uitvoerende macht, naar de bewoor-

dingen van al. 2 van artikel 2 der besluitwet van 8 November 1944, geenszins geweigerd heeft de door de N.L.V.C. afgesloten obligatie om alle geschillen betreffende de interpretatie en de uitvoering der overeenkomst van 15 October 1943 aan een arbitrage-commissie te onderwerpen geldig te maken, doch haar integendeel uitdrukkelijk bekrachtigd heeft.

Besluit. — Bevestiging van het vonnis a quo.

Arrest

Gezien in regelmatige vorm de uitgifte van het vonnis, op 28 October 1946 verleend door de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen;

Overwegende dat het hoger beroep, op 28 Februari 1949 binnen de wettige termijn en in de wettelijke vorm ingesteld werd;

Overwegende dat de besluit-wet van 5 Mei 1944 nietig verklaard heeft het besluit tot oprichting van de N.L.V.C., alsook alle handelingen van deze laatste; dat daarom niet dient te worden onderzocht of deze een openbare staatsinstelling was en een scheidsrechterlijk beding mocht aanvaarden;

Overwegende dat de besluit-wet van 8 November 1944 een nieuwe regel stelde, en bepaalde dat de actieve en passieve obligaties van genoemd organisme geldig gemaakt werden met terugwerkende kracht;

Overwegende dat dezelfde bepaling voorschreef dat bedoelde obligaties overgenomen werden door de Belgische Staat;

Overwegende dat appellant aldus door een akte van souvereiniteit de rechtsopvolger werd van voornoemde Corporatie en verbonden is door het litigieuze, geldig gemaakte, scheidsrechterlijk beding;

Overwegende dat, luidens artikel 1122 van het Burgerlijk Wetboek, de Corporatie, als rechtsvoorganger van appellant, bedongen heeft voor zijn rechtsopvolger, tenzij het tegenovergestelde uit den aard van de overeenkomst zou volgen;

Overwegende dat uit den aard van het scheidsrechterlijk beding volgt dat dit beding in het voorkomend geval, leidt tot het sluiten van een nieuwe overeenkomst voor de vorming van het scheidsgerecht;

Overwegende dat deze nieuwe overeenkomst verboden is wanneer de Staat als partij ter zake optreedt; dat het Openbaar Ministerie, over zulkdanige betwisting zijn advies moet geven; dat in deze voorwaarden geen «compromis» mogelijk is;

Overwegende dat deze regel dermate gebiedend is, dat artikel 1013 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering bepaalt dat het reeds gesloten compromis geen einde neemt in geval van overlijden van een partij, wanneer alle erfgenamen meerderjarig zijn, wat in rechte betekent dat het compromis wel een einde neemt, wanneer een meerderjarige partij door een minderjarige of een andere rechtens onbekwame partij vervangen wordt;

Overwegende dat *a fortiori* het compromis, dat nog niet gesloten werd, onmogelijk gesloten kan worden wanneer het, krachtens een scheidsrechterlijk beding vastgesteld moet worden door de rechtsopvolger van een partij en wanneer deze rechtsopvolger daartoe niet bekwaam is;

Overwegende dat dus uit den aard van het litigieuze scheidsrechterlijk beding volgt dat dit niet door appellant uitgevoerd kan worden;

Overwegende dat ten onrechte de eerste rechter zijn beslissing doen steunen heeft op het ministerieel besluit van 18 September 1944, dat voorziet dat de

vereffenaar van de Corporatie-Compromissen mag tekenen; dat een ministerieel besluit niet opgaat tegen de wet en niet bij machte is de wet te veranderen;

Overwegende dat de bevoegdheid van de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen niet verder betwist wordt;

Om die Redenen,

Het Hof, Gezien artikel 24 der wet van 15 Juni 1935;

Gehoord in openbare zitting, de Heer Van der Perren, Advocaat-generaal, in zijn advies; Alle andere besluiten verwerpende; Ontvangt het hoger beroep; En erop rechtdoende; Doet het bestreden vonnis teniet; Hervormende, zegt voor recht dat de Rechtbank van Koophandel zetelende te Antwerpen bevoegd was; Verwijst de zaak naar deze Rechtbank, anders samengesteld; Veroordeelt geïntimeerden tot de kosten van beide instanties.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 27 Mei 1950.

Voorzitter: M. De Brabandere.

Raadsheren: M.M. Verougstrate en Louveaux.
Adv.: Mrs Ancot (Brugge) en Delvoye (Kortrijk).

Dienstverhursingscontract. — Opzegging is geen daad van voorlopig beheer.

De opzegging van een dienstverhursingscontract is geen daad van voorlopig beheer, daar zij definitieve gevolgen medebrengt. Eén van de mede-gerechtigden in de firma-werkgeefster is derhalve niet bevoegd tot dergelijke opzegging; daartoe is de medewerking van alle mede-gerechtigden vereist. (art. 577bis B. W., paragrafen 5 en 6).

L..., Wwe V. t/ De Sp.

Gezien de stukken, o.m. het vonnis op tegenspraak gewezen door de Rechtbank van Koophandel te Kortrijk dd. 14 Februari 1948;

Overwegende dat appellante in hoofddorde aanvoert dat de mandataris van de dienst van het sequester op geldige wijze de 31e Mei 1946 aan geïntimeerde opzegging heeft gedaan van zijn bediening als Directeur van de firma V...;

Overwegende dat op 31 Mei 1946 de goederen van de mede-eigenaar in de firma, Charles V..., alleen nog onder het beheer van de dienst van het sequester stonden; dat de mandataris van de dienst van het sequester dan ook slechts de rechten van voornoemde Charles V... in de onverdeeldeheid kon uitoefenen, namelijk daden verrichten van enkel behoud (artikel 57bis, § 5 en 6 van het B. W. B.);

Overwegende dat het opzeggen van een dienstverhursingscontract bezwaarlijk als een daad van voorlopig beheer kan doorgaan, daar het definitieve gevolgen medebrengt;

..... (het overige zonder belang).

NOOT: Over de opzegging van een huishuurovereenkomst betreffende een onverdeelde eigendom van de verhuurders, zie Verbr. 6 Juli 1933, Pas. 1933, 285, en Rechth. Luik, 17 Januari 1931, J. J. de Paix 1931, 24; contra J. de Paix de Baumont, Pas. 1941, III, 95.

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e Kamer — 20 November 1950.

Voorzitter : M. van Wetter.

Raadsheren : M.M. Belpaire en Louveaux.

O.M. : M.M. Matthys, subst. Procureur-Generaal.

Eigendomsrecht. — Onrechtmatige ontneming van eigendom door gemeente zonder inachtneming van de bij de wet in zake onteigening ten algemenen nutte voorgeschreven procedure. — Schending van het eigendomsrecht.

Inbezitneming van eigendom en uitvoering van werken ten algemenen nutte daarop door Gemeente, zonder inachtneming van de bij de wet voorgeschreven procedure op dat stuk.

De eigenaar is steeds gerechtigd zich tegen een onrechtmatige inbezitneming te verzetten; de door de Gemeente begane feitelijkheid maakt een schending uit van het bij art. 11 der Grondwet gewaarborgde eigendomsrecht. De vordering strekkende tot het doen eerbiedigen van het eigendomsrecht is derhalve ontvankelijk.

In casu kan het door de eigenaars gevorderde bevel tot vernietiging van de uitgevoerde werken niet worden gegeven, daar het belang van de eigenaars niet in redelijke verhouding staat tot het grote nadeel, dat de Gemeente en de gemeenschap door de gevorderde vernietiging van een werk van openbaar nut zouden lijden.

Stad Kortrijk t/ Van Leynseele, De Vos en consorten.

Overwegende dat appellante toegeeft dat zij een onregelmatigheid heeft begaan doordat zij, zonder de door de wet voorgeschreven procedure inzake onteigening ten algemenen nutte in te stellen, bezit heeft genomen van een deel van het eigendom van geïntimeerden, de afsluiting daarvan heeft verplaatst en er een werk van openbaar nut heeft uitgevoerd;

Dat appellante echter beweert dat de oorspronkelijke eisers geen belang hebben in het instellen van de vordering, daar zij door de gepleegde onregelmatigheid geen schade hebben geleden; dat zij opwerpt en het immers vaststaat, dat het eigendom met een erfdienstbaarheid « non aedificandi » belast is en in puinen lag sinds de luchtbombardementen van 1944;

Overwegende dat een eigenaar er altijd belang bij heeft zich tegen een onrechtmatige inbezitneming te verzetten; dat appellante een feitelijkheid beging die een schending uitmaakt van het eigendomsrecht dat door artikel 11 van de Grondwet wordt gewaarborgd;

Dat de eis, in zover hij strekt tot het doen eerbiedigen van het eigendomsrecht, dan ook ontvankelijk is;

Overwegende nochtans dat geïntimeerden er geen belang bij hebben de vernietiging van de reeds uitgevoerde werken te horen bevelen; dat, zoals de eerste rechter terecht besliste, de afsluiting op haar vorige plaats dient te worden hersteld; dat er geen verhouding bestaat tussen het belang van geïntimeerden en het grote nadeel dat appellante en de gemeenschap zouden ondergaan door de gevraagde vernietiging van een werk van openbaar nut;

Dat overigens het hier gaat om voorlopige maatregelen in kort geding;

Overwegende dat geïntimeerden bij incidenteel hoger beroep de veroordeling van appellante vorderen tot schadevergoeding wegens roekeloos en tergend hoger beroep;

Overwegende dat, daar het hoofdzakelijk hoger be-

roep deels gegrond is, er geen aanleiding toe bestaat de incidentele vordering in te willigen;

Om die redenen,

Het Hof :

Gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935;

Alle andere besluiten verwerpende als ongegrond;

Gehoord in openbare terechtzitting de heer substituit procureur-generaal Matthijs in zijn grotendeels eensluidend advies;

Ontvangt het hoger beroep, verklaart het gedeeltelijk gegrond; doet te niet het bevelschrift a quo in zover het de vernietiging van de litigieuze werken heeft bevolen, opnieuw wijzende dienaangaande, zegt de eis strekkende tot de vernietiging van de uitgevoerde werken niet gegrond bij gebrek aan een voldoende belang voor geïntimeerden;

Bevestigt het bevelschrift a quo voor het overige; wijst het incidenteel hoger beroep af als niet gegrond; veroordeelt appellante tot de 4/5 en geïntimeerden tot 1/5 van de kosten van de aanleg.

NOOT : Na de klassieke principes te hebben bevestigd, volgens dewelke het uitvaardigen van wettelijke of reglementaire verminkingen aangebracht aan het genotsrecht van een eigendom, en trouwens geïmpliceerd bij artikel 544 van het B.W.B., niet kan worden gelijkgesteld met de beroving van de eigenaar, (zie o.m. : Verbreking, 23 Juli 1846; Pas. 1847-I-154; Verbreking, 28 October 1946; Pas. 1848-I-442; Verbreking, 7 Juli 1848; Pas. 1849-I-25), neemt het Hof nochtans aan dat de herstelling van de wederrechtelijk ingepalmde grond in zijn vorige toestand, en derhalve de vernietiging van de werken van openbaar nut die er op uitgevoerd werden, niet kan opwegen tegen het nadeel dat hierdoor aan het openbaar belang zou worden veroorzaakt.

Deze beslissing kan enigszins in verband gesteld worden met een vonnis der rechtbank van eerste aanleg te Namen dd. 24 December 1935 (Pas. 1937-III-58), dat insgelijks de uitoefening van het eigendomsrecht in verhouding brengt met het maatschappelijk doel van dit recht (Vergel. met : Burg. Brussel, 13 Februari 1897, Pas. 1897-III-158, en Burg. Luik, 5 December 1922, Pas. 1923-III-62).

J.M.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE KORTRIJK

4 Mei 1950.

Voorzitter : M. de Necker.

Rechters : MM. Kerkhove en Dhanens.

Advocaten : Mrs. Halsberghe en Pollefeys.

1. Burgerlijke rechtsvordering. — Niet-ontvankelijkheid en ongegrondheid.
2. Schenking. — Vereisten. — De voldoening aan een natuurlijke verbintenis is geen schenking doch betaling.
3. Verbintenis. — Schadevergoedingsplicht wegens niet-nakoming ener verbintenis door toedoen van de schuldenaar. — Een « valeur de convenance » komt niet in aanmerking bij de bepaling der schadevergoeding.

1. Door het middel van niet-ontvankelijkheid op te werpen betwist verweerder het recht van eiser om een vordering in te stellen, hetzij omdat deze geen vordering heeft, hetzij omdat hij niet bevoegd is die in te stellen.

De bewering van verweerster dat eiser zijn vordering op een verkeerde rechtsgrond heeft doen steunen, levert niet een middel van niet-ontvankelijkheid op doch een verweer ten gronde.

2. Voor een schenking onder levenden is vereist, dat de schenker dadelijk en onherroepelijk het geschenken goed afstaat ten behoeve van de begiftigde, die het aanneemt. Een overeenkomst, waarbij iemand zich verbindt om zijn tegenpartij in het bezit te stellen van een derde van de tot een opengevallen nalatenschap behorende goederen, doet niet dadelijk de eigendom van bepaalde goederen overgaan en is derhalve geen schenking.

De nakoming ener natuurlijke verbintenis is geen schenking; in dat geval ontbreekt immers de « animus donandi ».

De nakoming ener natuurlijke verbintenis moet als betaling worden beschouwd, ofschoon de schuldenaar in rechte niet tot deze betaling kan gedwongen worden. De overeenkomst, waarbij de schuldenaar zich verplicht om ter nakoming zijner natuurlijke verbintenis bepaalde handelingen te verrichten is derhalve geen schenking en niet onderworpen aan de vormvoorschriften betreffende de schenking.

3. Wanneer de nakoming ener verbintenis door toedoen van de schuldenaar niet meer mogelijk is in natura, is deze verplicht tot schadevergoeding.

Bij de bepaling van de schadevergoeding komt niet in aanmerking een verhoging van de waarde van een niet geleverd goed in verband met bijzondere omstandigheden, die slechts de schuldeiser persoonlijk betreffen (valeur de convenance).

Vangheluwe, M. t/ Vangheluwe, P.

Overwegende dat de eis strekt : 1° tot betaling van de som van 80.000 frank door verweerster aan eiser, zijnde één derde van de verkoopprijs van twee onroerende eigendommen waarop eiser beweert een recht te bezitten; 2° tot het betalen van 75.000 fr. als vergoeding van de schade, hem berokkend door de verkoping aan de heer Deman te Menen van een huis, gelegen te Menen, Esplanadestraat.

I. Hoofdeis

1. In feite :

Overwegende dat eiser de feiten stelt als volgt, zonder tegengesproken te worden omtrent deze uiteenzetting van de feitelijke toedracht der zaken;

Overwegende dat Mevrouw Vangheluwe, moeder van eiser, van verweerster en van de E. H. Gerard Vangheluwe — sedertdien gestorven — in 1915 kwam te overlijden;

Overwegende dat in 1922/23 uit de onverdeeldheid tussen vader Vangheluwe en zijn kinderen, waarvan hierboven spraak, getreden werd;

Overwegende dat vader Vangheluwe, die bij zijn zoon, de E. H. Vangheluwe, inwoonde, besloot de twee huizen der Esplanadestraat te Menen, behorend tot de gemeenschap en nalatenschap in vereffening en waarvan de verkoping geschieden moest, te kopen;

Dat hij — waarschijnlijk om een tweede overdracht te vermijden bij zijn afsterven — dit echter deed op naam van zijn zoon, de E. H. Vangheluwe, met dien verstande, dat na zijn afsterven de broeder en zuster van de fictieve koper hun deel zouden bekomen;

Overwegende dan ook dat vader Vangheluwe bij zijn afsterven maar een zeer gering actief naliet;

Overwegende dat de E. H. Gerard Vangheluwe, pastoor te Elverdinge, op zijn beurt overleed de 28 Juli 1943, een testament, gedagtekend 9 September 1919

— dus van vóór het afsterven van de vader — nalatend, waarin verweerster als algemene legataris werd aangesteld;

Overwegende dat volgens eiser verweerster aan eiser een eigendomsrecht erkende van één derde in de door hun broeder overgelaten goederen, dit om morele redenen van billijkheid en rechtvaardigheid, en zich verbond dit deel der nalatenschap aan eiser over te dragen;

Dat zij op grond dezer verplichting, eiser in het bezit stelde van één derde der roerende goederen;

Overwegende dat eiser met de toestemming van verweerster één derde van de meubelen, boeken, wijn en kolen van de E. H. Vangheluwe van Elverdinge naar Menen liet overbrengen door de vervoerders Gebroeders Vuylsteke;

Overwegende dat verweerster op 4 November 1943 door postoverschrijving aan eiser een som van 10.000 frank overmaakte met vermelding op de strook : één/derde hypotheek van 30.000 frank, deze hypotheek zijnde een grondpandinschrijving van 30.000 frank welke wijlen Gerard Vangheluwe bezat op het huis van verweerster te Schaarbeek;

Overwegende dat blijkt uit de briefwisseling, dat het recht op een derde der onroerende goederen werd erkend en partijen in onderhandeling waren betreffende de feitelijke toekenning van het deel aan eiser;

2. In rechte :

a) aangaande de ontvankelijkheid :

Overwegende dat verweerster beweert dat de eis niet ontvankelijk is om reden dat in het stelsel van eiser, verweerster afstand zou hebben gedaan van haar legaat, zodat een onverdeeldheid zou ontstaan zijn tussen eiser en verweerster, waarvan de verdeling en vereffening in rechte zou moeten worden gevorderd;

Overwegende inderdaad dat door het middel van niet-ontvankelijkheid een partij het recht van de andere betwist om een vordering in te stellen, hetzij omdat eiser geen rechtsoverdracht heeft, hetzij omdat hij onbevoegd is deze in te stellen (Van Bauwel, Burgerlijk Procesrecht, I, blz. 293);

Dat verweerster eisers recht niet betwist om het geschil voor de rechtbank te brengen, maar beweert dat naar haar mening het op een andere rechtsgrond zou moeten steunen;

Dat in werkelijkheid dit een middel ten gronde betreft, en verweerster beweert dat de eis, zoals ingesteld, ongegrond is;

Overwegende dat eiser in werkelijkheid niet « in terminis » de eis doet steunen op een geldige afstand door verweerster van haar legaat en op zijn hoedanigheid van erfgenaam in de nalatenschap van wijlen Gerard Vangheluwe tengevolge van deze afstand, maar op de door verweerster om reden van morele aard en van rechtvaardigheid op zich genomen verbintenis om eiser in het bezit te stellen van een derde der tot deze nalatenschap behorende goederen;

b) ten gronde :

Overwegende dat verweerster beweert dat, voor zoveel de eis steunt op de afstand door verweerster van haar legaat, als ongegrond voorkomt, om reden dat deze afstand zou nietig zijn wegens het niet-naleven der vormen, voorzien bij artikel 784 B.W., en, voor zoveel hij zijn steun zou vinden in een schenking of belofte van schenking, deze zou nietig zijn om reden dat zij niet werden gedaan in de vorm, voorzien door artikel 931 B.W.;

Dat ten andere verweerster in werkelijkheid nooit

van haar legaat afstand heeft gedaan, maar zich enkel tegenover eiser bereid toonde inschikkelijk te zijn en hem een zeker deel der goederen over te laten, doch een einde stelde aan de in gang zijnde onderhandelingen om reden van de overdreven eisen van haar broeder, de eiser;

Overwegende dat eiser niet beweert, dat verweerster afstand heeft gedaan van haar legaat, maar wel, dat zij om reden van zedelijke aard en rechtvaardigheids-halve de verbintenis op zich genomen heeft een gedeelte van de haar gelegateerde goederen aan eiser over te dragen;

Overwegende dat de eerste tegenwerping dus ongegrond is;

Overwegende dat dient onderzocht te worden of deze door verweerster aangegane verbintenis als schenking of belofte van schenking zou moeten worden aangemerkt;

Overwegende dat de schenking onder levenden een overeenkomst is, waardoor de begiftiger zich dadelijk en onherroepelijk van de gegeven zaak ontdoet ten voordele van de begiftigde, die ze aanvaardt;

Overwegende dat in zake verweerster zich niet dadelijk ontdoet van de gegeven zaak; dat zij volgens eisers beweringen zich alleenlijk verbonden heeft eiser in het bezit te stellen van een derde van de nalatenschap van wijlen de E. H. Vangheluwe, naar haar keuze;

Overwegende dat eiser in zijn stelsel niet dadelijk door de verbintenis een eigendomsrecht verworven heeft op zekere bepaalde goederen;

Dat derhalve de overeenkomst, waarop hij zich beroept, geen schenking is;

Overwegende daarenboven dat deze overeenkomst ook geen schenking is wegens het ontbreken van de « animus donandi »;

Overwegende inderdaad dat de uitvoering van een natuurlijke verplichting niet een schenking is (De Page, Dr. Civ., T. VIII, blz. 12; Baudry Lacantinerie, Don. et Test., T. I, nrs 1133 en 1139; Planiol et Ripert, Dr. Civ., T. V, nr 319; Beudant, Don. et Test., T. I, nr 10);

Overwegende immers dat de uitvoering ener natuurlijke verbintenis als een betaling moet worden aangezien, alhoewel de schuldenaar tot deze betaling in rechte niet kan gedwongen worden;

Dat door zich van zijn natuurlijke verbintenis te kwijten hij, die daartoe gehouden is, geenszins de bedoeling heeft een handeling om niet te verrichten;

Overwegende dat verweerster in zake — volgens het stelsel van eiser — gehandeld heeft terwille der rechtvaardigheid, daar het grootste gedeelte van de nalatenschap van Gerard Vangheluwe in feite deel moest uitmaken van de erfenis van de gemeenschappelijke vader van de legataris, eiser en verweerster, en zij dus niet de bedoeling had om vrijgevig te zijn, maar om rechtvaardig te zijn ofschoon eiser tegenover haar dan geen rechtsvordering had;

Overwegende dat de door verweerster op zich genomen verbintenis om eiser in het bezit te stellen van een derde der litigieuze nalatenschap, welke verbintenis door eiser werd aanvaard, een niet genoemde overeenkomst deed ontstaan, niet onderhevig aan de vormen en formaliteiten der schenkingen, en waarop eiser zich nu in rechte beroepen mag;

Overwegende dat nog moet worden onderzocht of verweerster werkelijk zulke verbintenis op zich genomen heeft, of uit loutere welwillendheid en bij gedogen, aan eiser enige voorwerpen der nalatenschap heeft gelaten, zonder enige verbintenis op zich te nemen;

Overwegende dat reeds vaststaat dat een derde der

roerende goederen, behorend tot de litigieuze nalatenschap overgedragen werd aan eiser, de schuldverdringen inbegrepen;

Dat niet wordt betwist dat eiser met de toestemming van verweerster ten sterfhuize te Elverdinge een derde der meubelen, boeken, wijn en kolen in bezit nam en die goederen naar Menen liet vervoeren door vervoerder Vuylsteke;

Dat hij door een in opdracht van verweerster gedane overschrijving in het bezit werd gesteld van een derde van het kapitaal ener hypothecaire inschuld, welke de overledene bezat op verweerster zelf;

Overwegende dat uit de van verweerster uitgaande briefwisseling volgt dat deze zich verbonden had een derde der onroerende goederen aan eiser af te staan en voorstellen gedaan had betreffende de verdeling er van;

Overwegende inderdaad dat zij op 26 December 1943 aan eiser schreef: « Ik begin aanstonds ter zake: ik vroeg een aftekening van wat nog overschiet en ook de totale oppervlakte. Ik heb alleenlijk de verkoopakte van de vijf huizen. Voor wat de oppervlakte aangaat, staat er vermeld voor de twee huizen samen 3 a. 60 ca. Gij hebt uitgerekend dat uw deel gelijk is aan een derde. Op uw plan staat voor de tuin 1 m. 48 indien ik mij niet bedrieg. Er zijn ook 6 m. 93 façade. Heb ik dan ook nog het dubbel façade en het dubbel genot? De grond langs voor is toch meer waard dan die remise van achter. Nu als alles plat is kan de verdeling gemakkelijker gedaan worden. »

En verder: « Er is ook nog verder te schikken: na mijn dood zullen de kinderen moeten rekening geven aan den « fisc » wat zij met dit geld gedaan hebben, wat zij natuurlijk nooit zullen zien. Zou men nu niet kunnen aangeven dat ik u zulks verkoop voor een schuld, die ik jegens u had, te vereffenen. Het ware misschien ook gemakkelijker voor u om geen rekening te moeten geven, vanwaar gij aan dit geld komt om dit te kopen? »;

Overwegende dat op 30 Januari 1944 verweerster nog eens schrijft over de verdeling der huizen, en zegt: « Ik ben helemaal van hetzelfde gedacht dat het grote huis het mijne wordt, en het kleine, met de koer langs achter, het uwe... zo zal, dunkt mij de afmeting der façade broederlijk verdeeld zijn... Ik verlang ook ten eerste dat alles effen werde en wij beide tevreden zijn als tevoren. »;

En op 8 Februari 1944 schreef nog verweerster: « Gij zelf deed de verdeling hier bij thuis als volgt... Het geheel bedraagt 3 a. 60 ca.; neem gij 1 a. 20 zoals u toekomt. Doe den akt maken... »;

Dat eindelijk verweerster op 13 Maart 1944 zegde: « De schikkingen getroffen onder lit. A hierboven regelen eens voor goed alle verdere verdeling met betrek op de eigendom van wijlen E. H. G. Vangheluwe... Wanneer de verkoopakte opgesteld is zou ik er het project van begeren. »;

Overwegende dat uit deze geschriften voldoende blijkt en mag worden afgeleid, dat verweerster zich verbonden had om van de tot de nalatenschap van wijlen G. Vangheluwe behorende onroerende goederen een derde af te staan aan eiser;

Dat dit niet gedaan werd uit welwillendheid, als gift en om niet, maar wel ter vervulling van een gewetensplicht, hetgeen blijkt uit uitdrukkingen zoals: « de schikkingen... regelen der verdeling »; « gij krijgt nog een/twaalfde bij uw 3/12, is 4/12, is gelijk aan 1/3 van het geheel »; « neem gij 1 a. 20 zoals u toekomt »; « mij dunkt, wat gij (eiser) voor mijn (verweerster) deel overlaat... »;

Dat echter geen bepaalde toebedeling der onroerende

goederen tot stand kwam, zodat eiser geen verworven recht heeft op het overdragen van enig bepaald onroerend goed van het geheel der onroerende goederen;

Overwegende dat verweerster de tot de nalatenschap van de heer G. Vangheluwe behorende onroerende goederen verkocht heeft voor de som van 240.000 frank;

Overwegende dat verweerster haar verbintenis om eiser in het bezit te stellen van een derde der onroerende goederen dientengevolge niet meer kan uitvoeren;

Dat deze verbintenis dan dient te worden uitgevoerd door een gelijkwaardige prestatie, door het betalen van een schadevergoeding;

Overwegende dat deze schadevergoeding een derde bedraagt van de verkoopprijs, zijnde 80.000 frank;

Overwegende dat eiser daarbij nog een schadevergoeding vordert van 75.000 frank voor de schade, hem berokkend wegens het feit dat het goed hem moest worden toebedeeld, in het centrum der stad en voor hem best geschikt, gezien zijn gevorderde ouderdom, om er zijn intrek te nemen;

Overwegende dat eiser dus niet beweert dat de eigendom onder de objectieve verkoopwaarde werd verkocht, maar wel dat het voor hem een gelegenheidswaarde (valeur de convenance) bezat;

Overwegende dat nooit een volledig akkoord tot stand kwam nopens de toedeling der onroerende goederen, omwille der erfdienstbaarheid, waarmede het gangetje van het klein huis moest worden bezwaard ten behoeve van het groot huis (zie brief van 13 Maart 1944), zodat verweerster zich nooit verder verbonden heeft dan om eiser in het bezit te stellen van een derde der onroerende goederen, zonder preciese bepaling;

Dat derhalve geen rekening moet worden gehouden met een aan het huis toe toe kennen hogere waarde op grond van bijzondere omstandigheden, die slechts eiser persoonlijk betreffen;

II. Tegenvordering

(Het overige zonder belang.)

COMMISSIE VOOR OORLOGSSCHADE IN HOGER BEROEP TE ANTWERPEN

26 October 1950.

Voorzitter: Mr G. van Bladel.

Oorlogsschade. — Beroep alleen tegen de beslissing van de Provinciale Directeur, doch niet tegen diens voorgaand gemotiveerd advies. — Alleen schade, die rechtstreeks door een oorlogsfeit is veroorzaakt, komt voor vergoeding in aanmerking, ook wanneer zij door politieke gevangenen of krijgsgevangenen geleden is.

Krachtens art. 22 van de wet van 1 October 1947 betreffende de vergoeding van oorlogsschade aan particuliere goederen, kan de oorlogsgetroffene in beroep komen tegen de beslissing van de provinciale directeur, doch niet tegen diens voorgaand gemotiveerd advies. De provinciale directeur heeft steeds het recht van dit advies af te wijken.

De door politieke gevangenen of krijgsgevangenen geleden schade, als bedoeld in art. 11 van voormelde wet, komt alleen voor vergoeding in aanmerking, indien zij het rechtstreeks gevolg is van het oorlogsfeit. Meergenoemde wet wijkt te dien aanzien niet af van de beginselen van het Burgerlijk Recht.

Indien de schade niet rechtstreeks en noodzakelijk

is veroorzaakt door het oorlogsfeit, doch door een andere tussen het oorlogsfeit en het ontstaan der schade liggende factor, bestaat er geen recht op schadevergoeding door de staat.

Dientengevolge moet het verlies of de wegneming van aan militairen toebehorende voorwerpen slechts vergoed worden, indien het bezit daarvan als normaal, gewettigd of gewoon mag worden beschouwd voor een militair te velde, met inachtneming van zijn wapen, rang en hoedanigheid. Dit is niet het geval met het medevoeren door een militair van een postzegelverzameling ter waarde van plus minus fr. 30.000. De onmiddellijke oorzaak (causa proxima) van de schade is dan de onvoorzichtigheid van de belanghebbende — die daardoor een bijzonder en voorzienbaar risico op zich heeft genomen — terwijl het oorlogsfeit slechts de verwijderde oorzaak (causa remota) van de schade is geweest.

Godeau, Lucien t/ Belgische Staat.

Aangezien de benadeelde een vergoeding vraagt voor de wegneming van een verzameling postzegels tijdens zijn gevangenneming door de Duitsers dd. 28 Mei 1940, vraag welke door de Provinciale Directie in eerste aanleg werd verworpen;

Aangezien beroeper in zijn besluiten opwerpt:

1° dat de Provinciale Directie in haar gemotiveerd advies van 30 December 1949 heeft voorgesteld 15.000 fr. in plaats van 30.000 fr. toe te staan, en dat zij later op 16 Maart 1950 en in haar beslissing van 22 Augustus 1950, de vraag totaal heeft afgewezen;

2° dat beroeper geen onvoorzichtigheid heeft begaan noch een onverantwoord risico heeft op zich genomen door zijn verzameling postzegels met zich mede te nemen, vermits risico en oorlogsfeit slechts één geheel vormen en al de goederen tot de rechtspersoon behoren volgens het principe dat de roerende goederen altijd de persoon volgen;

3° dat de op 30.000 fr. geschatte ontvreemde verzameling niet mag aangezien worden als zijnde van kostbare waarde en dat zij dus geen buitengewone voorzorgsmaatregelen wettigde;

Voor wat betreft deze elementen van beroep.

I. Aangezien volgens artikel 22 der wet van 1 October 1947, de benadeelde over een rechtsmiddel beschikt tegen de beslissing van de Provinciale Directeur. De wet spreekt van de beslissing, voorzien door artikel 22 eerste lid en niet van het gemotiveerd advies, waarvan sprake in artikel 21, met het gevolg dat de Provinciale Directie steeds het recht behoudt af te zien van haar vorig advies en dat er slechts beroep bestaat tegen de laatste uitdrukking van hare zienswijze, zoals deze in de beslissing is omschreven;

II. Aangezien artikel 1, par. 1 der wet van 1 October 1947 uitdrukkelijk bepaalt dat de rechtstreekse, materiële en zekere schade, door oorlogshandelingen op Belgisch grondgebied toegebracht na 27 Augustus 1939 aan lichamelijke, roerende en onroerende goederen, aanleiding geeft tot financiële tussenkomst van de Staat;

Aangezien art. 11 een uitzonderlijke gunstbepaling uitmaakt voor de politieke en krijgsgevangenen en een volledige schadeherstelling verzekert zonder vrijstelling noch abattement, zonder nochtans inbreuk te maken op de hoofdbeginselen der wet door artikel 1 omschreven en zonder o.a. de onrechtstreekse schade te herstellen;

Aangezien aldus de wet van 1 October 1947 overeenkomt met het algemeen en essentieel begrip van het recht (art. 1151 van het Burgerlijk Wetboek) zowel

op contractueel als op quasi-contractueel of delictueel gebied. Iudicis hetwelk nooit en in geen enkel geval de onrechtstreekse schade vergoed wordt (zie De Page, *Traité de Droit civil belge*, t. II, n°s 947 en volgende, 960 en 965, t. III, n° 110; zie ook *Pandectes belges*, Ve Dommages, intérêts, n°s 329 et 330; Laurent, *Droit civil*, n°s 295 à 297; Baudry, *Lacantinerie et Barde, Obligations*, 2e édition, t. I, n°s 468 en volgende; Lyon Caen et Renault, *Droit commercial*, t. VI, n° 1006; Hof van Beroep Brussel, 31 Mei 1895, Pas. 1896, II, 19; Beltjens, *Encyclopedie du droit commercial belge*, 2e édition, p. 178 et 179, n°s 178 et 179);

Aangezien dus én de beslissing én het beroep in rechte verkeerd opwerpen, dat de wet van 1 October 1947 op de herstelling der oorlogsschade afwijkt van het burgerlijk recht en dus eveneens van de beginselen en regels die de burgerlijke verantwoordelijkheid beheersen;

Vermits op alle gebieden (burgerlijke, strafrechtelijke en administratieve) de onrechtstreekse schade formeel uitgesloten is en nooit in aanmerking komt;

Aangezien voor de geldelijke herstelling ener schade alleen de rechtstreekse, noodzakelijke, onmiddellijke, klaarblijkelijke en zekere gevolgen van een schadelijk feit, zonder tussenkomst van een vreemd element of vreemde factor, kunnen in aanmerking komen;

Aangezien dus, wanneer tussen het oorlogsfeit en het schadegeval een vreemd element ligt (fout of onvoorzichtigheid van belanghebbende of derde, of een feit van toeval of overmacht) en deze factor rechtstreeks en noodzakelijk de schade heeft veroorzaakt, de schade moet aangezien worden als voortgebracht door dit vreemd tussenelement en niet door het oorlogsfeit. De schade is het rechtstreeks gevolg van een andere oorzaak dan het oorlogsfeit, dus een onrechtstreeks gevolg van de oorlog, wat niet onder toepassing valt der wet van 1 October 1947;

Aangezien deze theorie voortvloeit uit de algemene beginselen van de logica en van het recht, en inzonderheid, uit de rechtsspreuk: *causa proxima, non remota, spectatur*, voorgesteld door de Franse civilist Dumoulin (1500-1566) en overgenomen door Pothier (1699-1772) in zijn *Traité des Obligations*, t. I, n° 165, blz. 44 en 45 en bestendig bevestigd zowel door de Franse, Belgische en Anglo-Amerikaanse rechtsleer als door de rechtspraak. (Zie Planiol: *Droit civil*, 2e édition, t. II, n° 249, p. 82; Demogue: *Traité des Obligations*, t. IV, n° 373 in fine, p. 19 et n° 379bis, p. 19; Marteau: *La notion de causalité dans la responsabilité civile*, p. 127 et suiv.; Mayne: *Treatise of damages*, p. 45; Pollock: *The law of torts*, 8e édition, p. 30; Cour d'appel de Douai, 30 mai 1894, Gaz., Pal., 1894, II, 101; Cour d'appel de Nancy, 29 juin 1895, D. 1895, II, 450.)

Aangezien de uitsluiting van de door een afgelegen oorzaak veroorzaakte schade (*causa remota*, voorafgaand « too remote ») insgelijks is voorgeschreven door de gecoördineerde wetten van 10 Mei 1919, 20 April 1920 en 6 September 1921 betreffende de herstelling der materiële oorlogsschade;

Aangezien Van Bladel (*La réparation des dommages matériels résultant des faits de la guerre*, 2e uitg., 1922, n° 130bis en volgende, blz. 180 en volgende), wijzende op het arrest van het Hof van Beroep van Oorlogsschade te Gent van 27 October 1921, het volgende verklaart:

« Le dommage est dû, non au fait de guerre (réquisition de la maison), mais à la mesure prise, de son propre mouvement, par le sinistré. Il n'existe donc pas un lien direct de cause à effet entre le dommage et le fait de guerre. Au contraire, il s'est interposé

» entre eux un facteur étranger: le fait du sinistré, » qui exclut l'application de la loi. »

Aangezien dit ook de zienswijze is van Van Houtte in zijn uitstekend commentaar der wet van 1 October 1947 (n° 103 al. 2e en 3, blz. 84 en 85) alsook van Vranckx (Het herstel der stoffelijke oorlogsschade, n° 105, blz. 104);

Aangezien de rechtspraak van het Belgisch Verbrekingshof eensluidend het bovengemeld criterium aanneemt, o.a. in haar volgende arresten: 20 Maart 1924, Pas., I, 261; 22 Mei 1915, Pas., I, 156; 2 Juli 1925, pas., I, 328; 12 November 1925, Pas., 1926, I, 54; 25 Februari 1926, Pas., I, 267; 6 Februari 1930, Pas., I, 110;

Aangezien, in het bijzonder voor de toepassing van artikel 11 der wet van 1 October 1947 en op grond van het hierboven omschreven beginsel van rechtstreeks en noodzakelijk oorzakelijk verband, het volgende dient te worden beslist:

1° dat het verlies of de wegneming van voorwerpen, toebehorende aan militairen, moeten vergoed worden, indien het bezit ervan als normaal, gewettigd of gewoon mag beschouwd worden voor een militair te velde, met inachtneming van zijn wapen, graad en hoedanigheid,

2° doch dat er geen herstelling kan verleend worden, indien het bezit der voorwerpen of verboden, of niet gewettigd was voor het uitoefenen van de dienstplicht, of enkel diende voor persoonlijke of gemakzuchtige doeleinden, zodat benadeelde zich vrijwillig aan een normaal voorzienbaar risico heeft blootgesteld,

dat in dit geval, de onvoorzichtigheid een fout uitmaakt, onmiddellijke oorzaak (*causa proxima*) van het schadegeval, en dat het oorlogsfeit slechts een onrechtstreekse en verwijderde oorzaak (*causa remota*) zijnde, het logisch en noodzakelijk gevolg is dat er geen oorlogsschadevergoeding kan toegestaan worden (zie eensluidend Commissie van Beroep Luik, 3 Juni 1949, zaak D'Hont; 14 October 1949, zaak Hella; idem zaak Wisloz; 4 November 1949, zaak Xhonneux);

Aangezien het onderscheid tussen rechtstreekse en onrechtstreekse schade en het vaststellen van een vreemde tussenkomende oorzaaksfactor, een subjectieve feitelijke vraag uitmaakt, overgelaten aan de soevereine opvatting van de rechter over de feiten, in elk bijzonder geval en volgens de speciale omstandigheden der zaak (zie Verbrekingshof Frankrijk, 12 Juni 1876, *Dalloz périodique*, I, blz. 477 en noten; Verbrekingshof België, 20 Maart 1924, Pas., I, 261; Fuzier Herman, *Répertoire Ve Abordage*, n° 106);

III. Aangezien in het huidig geval de Commissie van Beroep ten gronde en in feite beslist, dat beroeper een onvoorzichtigheid heeft begaan door zijn verzameling postzegels met zich te dragen gedurende de veldtocht; dat hij zich vrijwillig aan een normaal voorzienbaar risico heeft blootgesteld door het bij zich houden van een kostbare verzameling postzegels, zonder dienstdoendheid, wanneer hij de nodige voorzorgen had kunnen nemen door zijn postzegels in verzekerde bewaring toe te vertrouwen, hetzij aan derde betrouwbare personen hetzij aan een bankinstelling, te meer dat moet aangenomen worden, dat een postzegelverzameling, geschat op 30.000 fr., moet aangezien worden als bijzondere voorzorgsmaatregelen wettigende, al is zij niet van uitzonderlijke en buitengewone waarde;

Aangezien dus de onvoorzichtigheid van geteisterde, zijnde de vrijwillige aanvaarding van een speciaal voorzienbaar risico, de vreemde factor, de onmiddellijke oorzaak (*causa proxima*) is geweest van het schadegeval, het oorlogsfeit slechts de verwijderde oorzaak

(causa remota), en dat in die omstandigheden de schade in casu onrechtstreeks is en geen aanleiding kan geven tot herstelling in de zin van artikelen 1 en 11 der wet van 1 October 1947.

Om deze redenen:

De Commissie van Beroep, rechtdoende op tegenpraak,

Verklaart het beroep ontvankelijk, doch ongegrond;
Bekrachtigt de omstreden beslissing n° 229 dd. 22 Augustus 1950.

NOOT: Zie ook Raad van State, 14 Maart 1950, R.W. 1950/51, 17 e.v.

BIBLIOGRAPHIE

Eduardo J. COUTURE: Introduction à l'étude de la Procédure Civile. — Libr. Recueil Sirey, Paris. - 1950. 68 p.

De heer E. J. Couture is professor van burgerlijke rechtspleging aan de rechtsfaculteit te Montevideo en hij heeft over zijn vak werken geschreven die in Zuid-Amerika groot gezag hebben. In 1949 is hij uitgenodigd geworden om aan de rechtsfaculteit te Parijs enkele voordrachten te houden over het wezen van de burgerlijke rechtspleging en de vier lezingen die hij te dier gelegenheid heeft gehouden zijn thans gebundeld en uitgegeven geworden.

De eerste indruk die men opdoet bij de lectuur van deze voordrachten is er een van intense verrassing. Inderdaad, sommige van de uitweidingen van de auteur zijn niets anders dan grote banaliteiten en men heeft voortdurend de indruk dat hij open deuren wil induwen. Maar plotseling gaat hij dan over tot zeer oorspronkelijke en zeer diepe bedenkingen, waardoor hij ver blijft van de betwistingen der practijk en peilt naar het diepere wezen van het procesrecht. De vereniging van deze beide elementen in eenzelfde werk doet het ons voorkomen als iets volstrekt origineels. Het boekje draagt volkomen ten onrechte de titel « Introduction à l'étude de la Procédure civile ». Het is inderdaad volstrekt geen inleiding voor diegenen die de studie van de burgerlijke rechtspleging beginnen, doch integendeel een rechtsvergelijkend en wijsgerig tractaat over de diepere zin van de procedure in het algemeen, dat slechts nuttig kan geraadpleegd worden door diegenen die zich volkomen in de procedure thuisvoelen.

Elk van de vier lezingen draagt een afzonderlijke titel en achtereenvolgens worden door de auteur behandeld: de eis in rechte, het verweer, het proces en het vonnis.

Wat de eis betreft (l'action en justice) vergelijkt de auteur de opvattingen van de oudere Spaanse school der schrijvers van de 18° en 19° eeuw met de opvattingen der Franse, Duitse en Italiaanse scholen. De schrijver stelt zich ten doel deze dikwijls tegenstrijdige opvattingen uitsluitend aan de feiten te toetsen. Zijn besluit is dat de eis in rechte in wezen volkomen aanleunt bij het petitierecht in de grondwettelijke ontwikkeling, een petitierecht met bijzondere modaliteiten. Het procesrecht rust dus op publiekrechtelijke grondslag en houdt innig verband met de begrippen vrijheid en aansprakelijkheid.

Ook voor de excepties en het verweer hebben verschillende scholen in onderscheiden landen hun stellingen uiteengezet, die de auteur bondig ontleedt. En ook hier leidt zijn analyse van het wezen van

het verweer in rechte, tot het aanvaarden van een publiekrechtelijke grondslag. De jurisprudentie van de hoogste hoven zowel in Noord- als in Zuid-Amerika doet op de klaarste wijze uitschijnen dat het verweer in rechte innig verbonden is met de toepassing der rechten van de mens en menigvuldig zijn de arresten dezer hoven die positief-rechtelijke proceduurregelingen ongeldig verklaard hebben wegens het miskennen van de grondrechten ten nadele van het individu.

Wat het rechtsgeding betreft heeft men het vooral sedert Pothier beschouwd als een contract. Dit was de leidende gedachte in de 18° eeuw. Pothier steunde in het privaatrecht het gewijsde op het contract, zoals Rousseau de menselijke gemeenschap steunde op het « contrat social ». De auteur noemt de mening van Pothier « microscopique » en deze van J. J. Rousseau « macroscopique ».

Prof. Couturier verworpt de zuiver private opvatting van het rechtsgeding. Hij ziet er integendeel een structuur in van dialectische orde. Rechtsgeding en dialectisch proces zijn volgens hem innig met elkaar verweven. Men komt tot de waarheid door tegenstellingen, door middel van thesis, anti-thesis en synthesis. Het rechtsgeding is dus een instrument tot juridische productie en een voortdurende vorm van rechtsverwezenlijking. De auteur doet uitschijnen hoezeer deze opvatting in tegenstrijd is met de klassieke mening der Franse rechtsleer op dit stuk.

In zijn laatste lezing behandelt Prof. Couturier uiteindelijk het vonnis en weidt hij eerst uit over de verschillende vormen van vonnissen die zich kunnen voordoen.

In aansluiting met zijn vroegere beschouwingen verworpt hij de mening van degenen die, in de zin van Montesquieu, het vonnis beschouwen als de openbaring van de wet. Voor Montesquieu was het middelpunt van het recht de wet en was het rechtsgeding slechts een verlenging van de wet naar het concreet geval. Voor de theorie van de auteur is het tegenovergestelde waar. Het rechtsgeding is het werkelijk recht. Het is in het rechtsgeding dat het recht zich veropenbaart en zich op blijvende wijze doet gelden.

De rechtsbeslissing brengt in het rechtsleven een nieuw element, namelijk de zekerheid. Onzeker te voren wordt het recht door het gewijsde tot zekerheid gebracht.

Deze rechtscheppende waarde van het vonnis mag nochtans het geweldig fenomeen van de spontane verwelklijking van het recht niet miskennen. In de grootste menigvuldigheid der gevallen worden de rechtsvoorschriften vrijwillig uitgevoerd. De opvattingen van Montesquieu waren een politieke reactie tegen de juridische ideeën der 18° eeuw. De aanvaarding van de stelling van de schrijver betreffende de rechtscheppende kracht van de procedure zou kunnen leiden tot een verafgoding van de rechter en een autoritairistische opvatting van de Staat, die niet kan worden aanvaard. Ten slotte zal de rechterlijke beslissing slechts de waarde hebben van de mensen waardoor ze wordt uitgesproken.

De auteur onderlijnt dat het vonnis niet een « fragment logique » is en hij haalt het woord aan van Holmes, die zegde « het recht is geen logica, maar ondervinding » en datgene van een der meesters der school van Yale, die verklaarde « de jurist is geen logicus maar een sociale ingenieur ».

In een kort bestek geeft de schrijver enkele zeer diepe gedachten, die ons het wezen van de procedure voorstellen onder een gans ander daglicht dan hetgeen wij gewoon zijn. Hij geeft ons daarbij in nota's een zeer uitvoerige documentatie, waartussen zeer

vele ons totaal onbekende Zuid-Amerikaanse werken, doch waarbij eveneens het belangrijkste dat op het gebied van de rechtspleging verschenen is in de Angelsaksische landen, in Frankrijk, Duitsland en Italië vermeld wordt.

René Victor.

René PAYEN et Pierre PETITJEAN : Commentaire de la Loi sur les loyers du 20 décembre 1950, suivi des documents parlementaires. — Brussel. Etablissements Bruylant. - 1951. 231 p.

Bij de vroegere huishuurwetten heeft elke jurist, die in de praktijk staat, kennis genomen van de achtereenvolgende commentaren, gepubliceerd door de heren Payen en Van Kelecom, die zeer grote diensten hebben bewezen.

Thans heeft de heer René Payen met Mr. Pierre Petitjean een nieuw commentaar uitgegeven over de recente wet van 20 December 1950, commentaar dat volledig dezelfde kenmerken draagt als de vroeger verschenen werken.

De spoed met dewelke dit boek van 231 bladzijden van de pers is kunnen komen, enkele dagen slechts na het verschijnen van de wet, verdient een pluim op de hoed van de schrijvers zowel als van de firma Bruylant.

Het boek geeft eerst, naast elkaar, de tekst van de vroegere gecoördineerde wetten en deze van de wet van 20 December 1950, zodat onmiddellijk de wijzigingen in het oog springen.

Verder wordt artikelsgewijze een bondig commentaar gegeven met aanhaling van zeer uitvoerige rechtspraak wat betreft de begrippen die reeds in de vorige wet voorkwamen en in de recente wet zijn hernomen.

Met de meeste opvattingen van de schrijvers kunnen wij ons akkoord verklaren. Dit is echter niet het geval met de mening die zij verdienen in hun commentaar van artikel 42 van de wet, waarin de zeer belangrijke kwestie wordt behandeld van de handelsverhuringen. Het is voorzeker wel van genoeg praktisch belang dit vraagstuk even van dichterbij te onderzoeken.

Volgens de heren Payen en Petitjean heeft het artikel 42 der wet van 20 December 1950 principieel dezelfde draagwijdte als het vroeger artikel 43, waardoor op de meest brede wijze, in de vorige gecoördineerde wetten, de handelsverhuringen beschermd werden, in afwachting van het in voege komen der aanstaande wet op de handelseigendom.

De redenering van de auteurs is de volgende : artikel 1 der wet beschermt de verhuringen, die hoofdzakelijk als woning dienen en die dus eigenlijk een gemengde bestemming hebben, deels als woning, deels als handelsuitbating. Artikel 42 van zijn kant beschermt de huurders van een goed dat hoofdzakelijk tot handelsdoeleinden bestemd is. De auteurs besluiten hieruit als volgt : « Dès lors, par la combinaison des articles 1 et 42, tous les preneurs commerçants sont, tout au moins provisoirement, protégés, quelles que soient la nature et l'importance du commerce ».

Deze mening lijkt ons volkomen in strijd met de wettelijke tekst. Wanneer verhuringen, hoofdzakelijk als woning dienende, onder welke categorie dus voorkomen al de kleine handelsondernemingen, in principe beschermd zijn door artikel 1 van de wet, is zulks toch slechts het geval in zoverre deze verhuringen door artikel 2 niet van de toepassing der wet worden uit-

gesloten. Overtreft de huur van 1939 voor deze kleine handelsondernemingen het « plafond » vastgesteld in artikel 2, dan zal deze verhuring niet onder de wet vallen en zal deze handelshuur niet beschermd zijn. Vallen nu deze handelsverhuringen, die ingevolge de combinatie van artikelen 1 en 2 aan de wet ontsnappen, toch onder de bescherming van deze wet ingevolge de bepalingen van artikel 42? Dit lijkt volstrekt niet het geval te zijn.

In de eerste plaats is artikel 42 toepasselijk op een andere categorie verhuringen. Diegene voorzien in artikel 1, waarop de wet dus in het algemeen van toepassing is, zijn de gemengde verhuringen, dienende deels tot woning en deels tot de uitbating van een handel, doch waarvan de woning het bijzonderste is. De verhuringen voorzien in artikel 42 zijn deze die hoofdzakelijk voor handelsdoeleinden dienen. Het zijn dus ook gemengde verhuringen, die echter wegens de belangrijkheid van hun handelskarakter niet kunnen gerangschikt worden in de categorie voorzien door artikel 1.

Artikel 42 zegt nu dat deze verhuringen, in afwachting dat de wet op de handelseigendom zou tot stand komen, voorlopig onder de toepassing vallen der wet van 20 December 1950. De enige conclusie die daaruit af te leiden valt is deze dat die verhuringen op gelijke voet gesteld worden met deze voorzien in artikel 1. Het noodzakelijk gevolg hiervan is echter dat, zoals bij de verhuringen voorzien in bedoeld artikel 1, de wettelijke bescherming slechts geldt voor die verhuringen die blijven beneden het plafond vastgesteld in artikel 2.

In logica en volgens de klare betekenis van de wettekst zullen deze verhuringen, voorzien in artikel 42, wanneer de huurprijs in 1939 het plafond overschrijdt, principieel aan de wet ontsnappen.

Het lijkt dus volkomen onjuist te besluiten, zoals de heren Payen en Petitjean, dat door de combinatie van artikelen 1 en 42 alle hoegenaamde handelsverhuringen zouden beschermd zijn.

Nu staat er nog wel in artikel 42 te lezen dat de huurverlenging niet mag onttrokken worden aan de huurder, die geniet van een handelshuur, tenzij hij in gebreke zou blijven zijn verplichtingen te vervullen. Zou misschien deze bepaling van aard kunnen zijn om op stellige wijze alle handelsverhuringen te beschermen? Dergelijk besluit zou de tekst geweld aandoen. Inderdaad, het intrekken van de huurverlenging kan zich slechts voordoen wanneer er huurverlenging bestaat. Voor een verhuring, die ingevolge artikel 2 der wet aan de toepassing dezer wet ontsnapt, bestaat er geen huurverlenging meer en de beschikking dat deze huurverlenging niet zal kunnen ingetrokken worden geldt dus voorzeker niet voor deze verhuringen. Deze bepaling, die enkel belet de gewichtige reden tegenover een huurder-handelaar in te roepen, steunt de stelling van de auteurs dus geenszins.

En zelfs wanneer nu, onmogelijkerwijze, mocht aangenomen worden dat deze zinsnede in de eerste alinea van artikel 42 een verbod zou inhouden een hypothetische huurverlenging in te trekken tegenover een huurder wiens huur van de andere kant niet onder de wet valt, dan nog vindt men in de tekst geen enkel verbod om het bedrag van de huur voor dergelijke verhuringen te verhogen en zou men moeten besluiten dat het niet mogelijk is deze handelaar te doen verhuizen, maar dat toch de vaststelling van zijn huur volstrekt vrij zou zijn. Aan de hand van de tekst moet dan ook logisch besloten worden dat de handelshuren, die bij toepassing van het stelsel der plafonds

aan de wet ontsnappen, door geen enkel artikel van de wet worden beschermd.

Is dit de bedoeling geweest van de wetgever? Misschien niet en velen die de wet gestemd hebben zullen wel in de mening verkeerd hebben dat, zoals onder de vorige wetgeving, in afwachting van het tot stand komen der wet op de handelseigendom, de handelsverhuringen tijdelijk op de meest algemene wijze zouden beschermd blijven. De tekst zegt dit echter niet en deze bedoeling is in de voorbereidende werken ook volstrekt niet klaar aan de dag gekomen. De memorie van toelichting vermeldt wel dat het de bedoeling was eenvoudig het oud artikel 43 der vorige wet over te nemen, doch in de commissie van de Senaat is er een heftige bespreking over dit artikel voorgekomen en uit deze bespreking is als resultaat de thans geldende tekst gesproten. En de verslaggever drukt er op dat men de toepassing van artikel 42 heeft willen beperken, dat b.v. de industriële verhuringen en verhuringen aan ambachtslieden, die rechtstreeks met het publiek handel drijven, uitgesloten zijn. Het is dus geenszins gewaagd te veronderstellen dat men wel degelijk het inzicht heeft gehad enkel de kleine handelsverhuringen te beschermen en dat de enig mogelijke logische interpretatie van de tekst wel zou overeenkomen met de bedoeling van de wetgever.

De behandeling van dit vraagstuk, waaraan grote belangen verbonden zijn, zal voorzeker heel wat discussie verwekken en het lijkt wel niet dat de eenvoudige bevestiging van het standpunt van Payen en Petitjean het probleem voldoende heeft opgeklaard.

René Victor.

MEDEDELINGEN

PROCEDURE IN KORT GEDING

In het nummer 15 van het R. W. (kolom 593), is opgenomen een arrest van het Hof van Beroep te Gent d.d. 13 November 1950, waarbij werd uitgemaakt dat de procedure in kort geding voor de voorzitter der rechtbank bij dagvaarding moet worden ingesteld, en niet bij akte van pleitbezorger tot pleitbezorger.

Daar wij te laat kennis konden nemen van de belangwekkende conclusiën van de Heer Stevigny, substituut van de Procureur-Generaal, zij het ons toegelaten een passage daarvan alsnog te publiceren.

* * *

Deze opwerping (nl. betreffende de nietigheid van de procedure in eerste aanleg) vindt haar oorsprong — aldus de Heer Stevigny — in het feit dat geïntimeerde haar eis tot benoeming van een gerechtelijk sequester voor de heer Voorzitter der rechtbank van eerste aanleg ingeleid heeft, door middel van besluiten betekend van pleitbezorger tot pleitbezorger.

Deze procedure zou volgens appellant ongeldig zijn, daar zij met de ter zake vigerende wetsbepalingen niet in overeenstemming te brengen is, en deze ongeldigheid meteen de nietigheid van de daaropvolgende rechtspleging zou te weeg brengen.

Deze opmerking is niet van ernstige grond ontbloeit.

Wanneer men inderdaad een oogslag werpt op de bepalingen van art. 807 van het W. v. B. Rv., stelt men vast dat de wetgever in zake kort geding de dagvaardingstermijn op twee dagen heeft bepaald, terwijl art. 808, in de gevallen van buitengewone spoed, de belanghebbende machtigt, mits toelating van de heer Voorzitter, te dagvaarden ter woning van deze laatste.

In beide artikelen wordt derhalve gewag gemaakt

van een inleiding door middel van een dagvaardingsexploot.

Indien deze aanwijzing niet afdoende wordt beschouwd hoeft men, bij stilzwijgen of minstens onvolledige bepaling der wet, terug te gaan naar de algemene wetsbepalingen welke het inleiden van een rechtsgeding regelen, en welke doorgaans, tenzij in door de wet uitdrukkelijk voorziene uitzonderingsgevallen, de dagvaarding door deurwaardersexploot als inleidend middel hebben vastgelegd (zie de artikelen 61, 68 van het W. v. B. Rv.).

Daarbij dient niet uit het oog verloren te worden, dat deze wetsbepalingen van openbare orde zijn en er derhalve principieel niet mag van afgeweken worden.

Wanneer men de rechtsleer over deze aangelegenheid raadpleegt, komt men tot de vaststelling dat ze eensgezind de dagvaarding bij deurwaardersexploot vereist, opdat de eis in kort geding op regelmatige en wettelijke wijze zou ingeleid zijn (tenzij in wel bepaalde gevallen die ter zake niet te pas komen).

Zo schrijven Glasson en Tissier in hun *Traité de procédure civile*, d. II, n° 544 en volg.: « il faut distinguer entre les référés dits « sur procès-verbaux » c.à.d. engagés en cours d'une mesure d'exécution forcée qui donne lieu à un procès-verbal, et les « référés sur placets » appelés ainsi, parce que les avocats rédigent un placet qu'ils remettent avant l'audience au président.

Cette procédure est soumise aux principes généraux.

L'instance est engagée en général par voie d'assignation signifiée par huissier, faisant connaître le jour et l'heure de la comparution »;

In Dalloz, *Code de procédure civile*, d. IV, art. 808, bl. 409 wordt gezegd:

« 7. L'assignation est le mode normal d'introduction du référé.

10. L'assignation est en principe nécessaire pour que le référé soit valablement introduit. Ainsi le référé ne peut être introduit par une simple requête d'avoué à avoué, il doit être l'objet d'une assignation. »

Carré en Chauveau, d. VI, Q. 2764, en Garsonnet, deel VIII, p. 2997, zijn even formeel op dit stuk.

Naderbij treedt Braas, d. II, n° 1429, dezelfde mening bij, en zegt: « La demande est introduite par citation d'huissier dans les formes prévues dans les article 61 et suiv. du code. Elle est notifiée, en conformité des art. 67, 68bis, 69 et 69bis du c. proc. civ. »

In de *Répertoire pratique*, V° *Référé*, n° 423, wordt verklaard: « Sous réserve de ce qui sera dit ci-après (niet dienend ter zake) les assignations pour l'audience ordinaire des référés se font dans la forme des exploits d'ajournement en matière civile (art. 61 et suiv. c. proc.)

René Morel schrijft in zijn *Traité élémentaire de procédure civile*, éd. 1949, n° 466: « La procédure du référé à l'audience, qui est la procédure ordinaire du référé, débute par une assignation signifiée au défendeur. L'assignation du référé est rédigée en la forme ordinaire des ajournements. »

De rechtspraak volgt de rechtsleer te dezer: De noodzakelijkheid ener stipte toepassing der op dit stuk vigerende wetsbepalingen werd duidelijk onderlijnd door het arrest van het Frans Verbrekingshof, dd. 2 Jan. 1901 (Sir. 1902, I, 273), waarbij verklaard wordt dat de betekening van het dagvaardingsexploot ter verblijf- en niet ter woonplaats van gedaagde krachtens de algemene wetsbepalingen op de procedure nietig is, zelfs indien de betrokkene naderhand in het bezit werd gesteld van het exploot en ter zitting verschenen is.

Alhoewel het al te streng formalisme dezer beslissing voor kritiek vatbaar is (zie Glasson en Tissier, zelfde ref.) wijst ze mijns inziens duidelijk aan dat in de gewone gevallen van verschijning in kort geding ter zitting, de dagvaarding bij deurwaardersexploot, tenzij in uitzonderingsgevallen, moet geschieden. Deze uitzonderingsgevallen zijn degene welke in Frankrijk genoemd worden «*référés sur procès-verbaux*» (zie hierboven).

In dit verband is het nuttig te wijzen op een door het Hof van Beroep te Caen, op 17 Juni 1854 (Dall. pér. 1855, 2, 190) gewezen arrest, waarin afgeweken is van de vigerende rechtsleer en rechtspraak. In dit arrest zegt het Hof, dat de inleiding van de procedure in kort geding, door middel van besluiten betekend van pleitbezorger tot pleitbezorger, wel geldig is.

Deze rechtspraak maakt echter een uitzondering uit; ze werd naar mijn weten niet meer bevestigd en alleszins door de rechtsleer niet verdedigd. In deze omstandigheden komt het mij voor, dat het zeer gevaarlijk zou zijn zich er op te steunen, des te meer dat, ter zake, het onderhavig rechtsgeding een volstrekt ander voorwerp heeft dan dit welk beoogd wordt door het rechtsgeding waarin de pleitbezorgers van partijen oorspronkelijk werden aangesteld, en deze laatste derhalve, bij het inleiden van de huidige procedure, buiten het kader hunner ambtsverrichtingen, waarvan zij in het oorspronkelijk geding werden aangesteld, zijn opgetreden.

HET WETSONTWERP OP DE INSTELLING VAN DE NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN EN DE STRAF VAN SCHRAPPING

In 1948 is door de Nederlandse regering — eindelijk overtuigd door het bestuur der Nederlandse Advocatenvereniging — een ontwerp van wet ingediend «houden- de instelling van de Nederlandse Orde van Advocaten, alsmede regeling betreffende orde en discipline voor de advocaten en procureurs». (Zitting 1947-1948, nr. 892.)

Door de vaste commissie voor privaatrecht en strafrecht werd hierover op 28 Maart 1950 een uitvoerig voorlopig verslag uitgebracht (zitting 1949-1950, nr. 892), waarop de Minister van Justitie, Mr Struycken, bij memorie van 11 September 1950 (zitting 1949-1950, nr. 892) heeft geantwoord. Behoudens onvoorziene omstandigheden is een spoedige behandeling van het wetsontwerp in de Kamers te verwachten; zodra de wet zal gestemd zijn, wordt hierover in dit blad verder bericht.

Met het oog op het ook in België bestaande vraagstuk over de aard van de straf van schrapping is het wellicht niet oninteressant de door de hogergenoemde commissie hierover gemaakte opmerkingen aan te halen, evenals het antwoord daarop van de Minister.

«Met betrekking tot de schorsing heeft de commissie — aldus het rapport — zich afgevraagd of deze straf niet voor langer dan één jaar moet kunnen worden opgelegd. Het antwoord op deze vraag hangt nauw samen met een andere vraag, nl. die naar de aard van de straf van schrapping van het tableau. Betekent schrapping, dat men voorgoed is uitgesloten van het recht om zich als advocaat te laten inschrijven? Of kan de geschrapte zich onmiddellijk daarna weer ter inschrijving aanmelden (al zal hij dan wel geweigerd worden)? Het ontwerp bepaalt daaromtrent niets. Men zou zich kunnen voorstellen, dat er twee soorten van schrapping werden ingevoerd: één voor het leven en één, waarbij men na een bepaalde tijd opnieuw inschrijving zou mogen verzoeken. In het laatste geval

zal het van allerlei omstandigheden afhangen, of die inschrijving zal worden toegestaan; ze zou in elk geval niet automatisch worden afgewezen.

Tussen schrapping met bepaling, dat men eerst na een zeker aantal jaren weer toelating mag verzoeken, en schorsing voor een gelijke termijn zou nog wel verschil blijven bestaan: na afloop van de schorsings-termijn kan de geschorste immers zonder verdere formaliteiten de praktijk hervatten, terwijl de van het tableau geschrapte de kans loopt, dat zijn aanvraag wordt afgewezen. Toch zal er, indien schrapping ook kon worden uitgesproken met bepaling, dat men eerst na een zekere termijn weer inschrijving mag verzoeken, minder behoefte bestaan aan schorsing voor langer dan een jaar.

Zou men voorts uitdrukkelijk de mogelijkheid openen om schrapping voor het leven uit te spreken, dan rijst de vraag, of van een dergelijk vonnis gratie kan worden verkregen. De commissie meent, dat dit uitgesloten is. Het Koninklijk recht van gratie toch beperkt zich ingevolge artikel 70 van de Grondwet tot vonnissen van de rechterlijke macht. Uitspraken van tuchtrechters vallen er dus, zover de commissie kan zien, niet onder. Uit een algemeen gezichtspunt bezien, is dit niet bevredigend. De procedure in de tuchtrechtspraak is toch reeds met minder waarborgen omgeven dan die in de normale strafrechtspraak. O.m. is niet voorzien — en de commissie acht dit een bedenkelijke leemte — in de mogelijkheid van revisie op grond van nieuw ontdekte feiten. Wanneer nu ook de mogelijkheid van gratie ontbreekt, kan de uitvoering van een uitspraak van het hof van discipline op geen enkele wijze later worden opgeheven of verzacht. Behoort niet een regeling te worden getroffen om hierin op de een of andere wijze te voorzien?

Eén lid der commissie zou er niettemin ernstig bezwaar tegen hebben, indien — behoudens revisie — een schrapping van het tableau te enige tijd ongedaan gemaakt zou kunnen worden. Dit lid was van oordeel, dat zulk een schrapping, althans indien zij op vaststaande feiten berust, onherroepelijk behoort te zijn.

Andere leden zouden niet zo ver willen gaan; wel zouden zij, indien een van het tableau geschrapte zich opnieuw voor inschrijving zou kunnen aanmelden, extra-waarborgen willen eisen voor zijn toelating, bijv. een gunstig advies van het hof van discipline.»

Hierop antwoordde de Minister:

«De commissie vraagt zich af, welke betekenis de straf van schrapping van het tableau heeft. Deze straf betekent zeker niet, dat men voor goed is uitgesloten van het recht om zich als advocaat te laten inschrijven. Wel zal een verzoek tot inschrijving na schrapping veel sneller aanleiding geven tot verzet van de raad dan in andere gevallen, doch uitgesloten is een hernieuwde inschrijving niet. Uit den aard der zaak zal een hernieuwde inschrijving — tenzij er van nieuwe ontlastende feiten sprake mocht zijn — nooit binnen het jaar worden toegestaan. Zou men zulks toelaten, dan zou de straf van schrapping minder zwaar zijn dan die van schorsing voor een jaar.

De ondergetekende voelt niet veel voor een onderscheiding tussen schrapping voor het leven en schrapping voor bepaalde tijd. Naar zijn mening behoren de tuchtrechtelijke straffen niet te zwaar te zijn. Door schrapping voor het leven zou men personen, wier gehele studie gericht is geweest op de advocatuur, voor hun verdere leven van deze broodwinning uitsluiten. Hij acht een dergelijke straf te zwaar als repressie voor een tuchtrechtelijk feit. Daarom zou hij de schorsing ook niet voor langer dan een jaar willen doen uitspreken. Op de thans voorgestelde wijze betekent

schrapping in feite schorsing voor onbepaalde tijd. In de gedachtengang der commissie wordt het onderscheid tussen schorsing en schrapping (in het bijzonder schrapping voor het leven) scherper dan het thans in het ontwerp is omschreven. Voor deze scherpe omschrijving betaalt men echter de prijs van een aanmerkelijke verzwarende van het straffenarsenaal. De ondergetekende acht zulks geen wenselijke transactie.

De afwijzing van de gedachte van schrapping voor het leven is mede ingegeven door het feit, dat het recht van gratie zich niet uitstrekt tot uitspraken van tuchtrechters. Ook van uitspraken van tuchtrechters voor de prijzen en van tribunalen kan geen gratie worden verleend. De commissie kan deze stelling onderschrijven, doch betreurt het ontbreken van gratie vooral omdat er geen revisie mogelijk is op grond van nieuw ontdekte feiten. Naar de mening van de ondergetekende verdient het aanbeveling regelingen omtrent tuchtrechtspraak, die van interne aard zijn, zo eenvoudig mogelijk te houden. Hij zou een regeling ter voorziening in het ontbreken van revisie slechts willen voorstellen, indien niet op andere wijze met het opkomen van nieuwe feiten rekening kan worden gehouden. Dit laatste nu is het geval. In geval van schrapping belet niets de rechter en de raad om bij het ontdekken van nieuwe feiten hernieuwde inschrijving toe te laten. In geval van schorsing kan de betrokkene zich op eigen verzoek van het tableau doen afvoeren om daarna opnieuw inschrijving te verzoeken.

Gelijk hierboven is uiteengezet, kan de ondergetekende zich niet verenigen met de zienswijze van het lid der commissie, die de straf van schrapping tot een onherroepelijke zou willen maken. Evenmin acht hij het noodzakelijk extra-waarborgen voor de weder-toelating te eisen. Ingevolge het derde lid van artikel 4 kan de raad zich tegen wederinschrijving verzetten. De raad zal dit niet nalaten, indien het verzoek tot inschrijving gedaan wordt door een geschrapte advocaat en nog steeds de vrees bestaat, dat de verzoeker de eer van de stand der advocaten schaden zal. »

A. S.

Overzicht van de buitenlandse juridische literatuur

NEDERLAND

- Eysinga W. J. M. van.* — Geschiedenis van de Nederlandse wetenschap van het volkenrecht. — Amsterdam, Noord-Hollandse U. M. 38 p.
- Fockema Andreae S. J.* — Geschiedenis van de Nederlandse wetenschap van de Nederlandse rechtsgeschiedenis. — Amsterdam, Noord-Hollandse U. M. 126 p.
- Holthof W. en F. H. Ozinga.* — Rechts- en wetkennis. 3e dr. Groningen, P. Noordhoff. 112 p.
- Kranenburg R.* — Inleiding in de vergelijkende staatsrechtswetenschap. — Haarlem, H. Tjeenk Willink & Zoon. 218 p.
- Meyer H.* — Op weg naar samenwerking in vrijheid. — 's Gravenhage, Martinus Nijhoff. XII, 284 p.
- Noordraven T. J.* — Leerboek der scheepvaartwetten voor aspirant tweede en derde stuurlieden ter koopvaardij. 9e dr. Amsterdam, J. F. Duwaer & Zonen. 311 p.
- Reglement van orde van de Eerste Kamer der Staten-Generaal.* 's Gravenhage, Staatsdrukkerij- en Uitgeversbedrijf. 31 p.
- Veld J. in 't.* — De betekenis der gemeente voor de toekomst van West-Europa. — Heemstede, De Librije. 96 p.
- Vries L. de.* — Pachtvoorschriften. — Alphen a.d. Rijn, N. Samsom.
- Wetboek van koophandel.* Met verwijzing naar betrekkelijke wetbepalingen, bijlagen en alfabetische registers. — Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink. 676 p.
- Feenstra R.* — Verkenningen op het gebied der receptie van het Romeinse recht. Rede. — Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink. 46 p.
- Mok S.* — Arbeids-rechtelijke opstellen. — Alphen aan den Rijn, N. Samsom. XVI, 230 p.

- Ohmstede V. S.* — Belastingherziening 1950. Gouda, Johan Mulder. 103 p.
- Peters W.* — De rechtspositie van de onderwijzer. Zutphen, W. J. Thieme & Co. IV, 218 p.
- Polak Fred. L.* — De wentelgang der wetenschap en de maatschappij van morgen. Rede. 2e druk. — Leiden, H. E. Stenfert Kroese. 57 p.
- Prins W. F.* — Inleiding in het administratief recht van Indonesië. — Groningen, J. B. Wolters. 121 p.
- Schermer J. P. W.* — Ontwerpen van notariële akten. — Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.
- Sikkens P. en A. Zadel.* — Beknopt leerboek voor het gemeenterecht. 6e dr. Alphen a.d. Rijn, N. Samsom. 473 p.
- Sohns E. C.* — Arbeidsrecht, arbeidsconventies en de samengestelde staatsvorm. De ontwikkeling van Nederlands-Indië tot de Verenigde Staten van Indonesië en de betrekkingen met de Internationale arbeidsorganisatie. — 's Gravenhage, Martinus Nijhoff. VIII, 177 p.
- Völlmar H. F. A.* — Het Nederlands handelsrecht. — Haarlem, H. D. Tjeenk Willink & Zn.

FRANKRIJK

- Arminjon P., Nolde B., Wolff M.* — Traité de droit comparé. — Libr. Gén. de Droit et de Jurisprudence. 636 p.
- Caullet.* — Cours de police administrative et judiciaire. — 2e éd. Recueil Sirey. 721 p.
- Colin A. et Capitant H.* — Cours élémentaire de droit civil français. — Dalloz. 1092 p.
- Colliard C. A.* — Droit international et histoire diplomatique de la Sainte Alliance au pacte atlantique. 1815-1950. — Domat-Monchrestien. 786 p.
- Colliard C. A.* — Précis de droit public. — Dalloz. 502 p.
- Desbois H.* — Le droit d'auteur. Droit français. Convention de Berne révisée. — Dalloz. 794 p.
- Donnedieu de Vabres H.* — Précis de droit criminel. Dalloz. 498 p.
- Droit (le) Privé français au milieu du XXe siècle.* T. I. et II. 1950. Etudes offertes à M. Georges Ripert. Libr. gén. de droit et de jurisprudence.
- Gannay P.* — Le rôle de l'équité dans la solution des conflits de lois en jurisprudence française et Libano-Syrienne. 1949. — Libr. gén. de droit et de jurisprudence. XV, 674 p.
- Giffard A. E.* — Droit romain. T. I. Dalloz. 590 p.
- Grandin.* — Bibliographie générale des sciences juridiques, politiques, économiques et sociales. — Recueil Sirey. 267 p.
- Homburg.* — Vocabulaire juridique en français, anglais, allemand suivi d'un guide de conversation et de correspondance. — Dalloz. 66 p.
- Lagarde M. et Mme.* — Contrats civils divers. — Edit. Rousseau et Co. 524 p.
- Lampue P.* — Les Lois applicables en Algérie. 1950. — Libr. gén. de droit et de jurispr. 25 p.
- Laubadère P. Ch. A.* — La réglementation minière des Territoires français d'Afrique noire et de Madagascar. 1950. — Libr. gén. dr. et jur. — 53 p.
- Martin O.* — Précis d'histoire du droit. 5e éd. Dalloz. 488 p.
- Planiol (Revu par G. Ripert et Boulanger).* — Traité élémentaire de Droit civil. — T.III. 4e éd. 1951. Libr. gén. dr. et jur. VIII, 1320 p.
- Prevost M. H.* — Les adoptions politiques à Rome sous la République et le Principat. — Recueil Sirey. 72 p.
- Recueil des Cours de l'Académie de Droit international de La Haye* 1949. — Recueil Sirey. 772 p.
- Riese O. et Lacour J. T.* — Précis de Droit aérien. — Libr. gén. dr. jur. 376 p.
- Rouast A. et Durand P.* — Précis de législation industrielle. 4e éd. Dalloz. 532 p.
- Savatier.* Cours de droit civil. Libr. gén. dr. jur. 624 p.
- Savatier R.* — Responsabilité civile en droit français. 2 vol. — Libr. gén. dr. en jur.
- Travaux de l'Association Henri Capitant pour la culture juridique française.* T. V. 1949. Dalloz. 154 p.
- Travaux de la Commission de Réforme du Code de Commerce eu du droit des sociétés.* — Libr. gén. dr. et jur. 484 p.
- Université de Paris.* Guide pratique pour les Etudes de Droit. Programmes et règlements d'après les lois, décrets, circulaires et arrêtés en vigueur. 1950-1951. — Recueil Sirey. 201 p.
- Vidal R.* — Batbie. Homme politique. Economiste. Juriste. 1950. — Libr. gén. dr. et jur. 56 p.
- Vincent J.* — Précis de procédure civile et commerciale. 9e éd. Dalloz. 596 p.

ENGELAND

- Giles F. T.* — Children in Trouble — (Cuberlege) O.U.P. 60 p.
- Harris E. E.* — The Survival of Political Man. — (Whitwatersand University P.) Simpkin Marshall. 225 p.
- Osborn P. G.* — Jurisprudence in a Nutshell. — Sweet & M. 113 p.
- Schwarzenberger G.* — A Manual of International Law. — Stevens. 428 p.
- Shew B. S.* — Pomp and Circumstance. — Macdonald. 40 p.
- Sleigh E.* — Questions and Answers in Conflict of Laws. — Sweet & M. — 80 p.
- Wilson H. A. R. J.* — Spicer and Pegler's Income Tax and Profits Tax. — Pitman. 760 p.
- Wolff M.* — Private International Law. — (Clarendon) O.U.P. 631 p.

OOSTENRIJK

- Kreller H. — Grundlehren des gemeinen Rechts. Wien. Springer 1950, XV, 414 p.
- Andreas G. — Österreichisches Recht. — Wien (Hadersdorf), Oskar Andreas 1950, VII, 1060 p.
- Hofmann G. — Das Arbeiterurlaubsgesetz und das Bauarbeiterurlaubsgesetz, sowie die sonstigen Urlaubsvorschriften. — Wien, Manz 1950, IV, 97 p.
- Psenner. — Wegweiser durch das österreichische Recht s. Gr. 11.
- Stipek H. — Handbuch der Zollpraxis. Nach dem Stand vom 8 Okt. 1950. — Linz, Oberöstr. Wirtschaftsverl. 1950, 356 p.
- Adamovich L. — Die Landesverfassungsgesetze und Landtagswahlordnungen. — Wien, österreich. Staatsdruckerei 1950, IX, 580 p.
- Festschrift zur Hundertjahrfeier des österreichischen Obersten Gerichtshofes, 1850-1950. — Wien, Manz, 1950, 283 p.
- Zedniecek A. — Die Umsatzsteuer in der Praxis. — Wien, Kettler; Ausfg.; Spaeth & Linde, 1950, 159 p.
- Fritsch E. — Erbschaftsteuer und Schenkungsteuer. — Wien, Spaeth & Linde 1950, 63 p.
- Möser J. — Das Recht der ersten Mühle. — Wien, Verl. Gemeinschaft «Stifterbibliothek», Braumüller 1950, 64 p.
- Vico G. — Von dem einen Ursprung und Ziel allen Rechtes. — Wien, Verl. Gemeinschaft «Stifterbibliothek», Braumüller, 1950, 64 p.

DUITSLAND

- Besser H. — Die Zivilrechtsklausur im Referendarexamen. — Mainz, Selbstverl. 1949, 103 p.
- Brill H. L. — Die Problematik der modernen Staatstheorie. — Berlin, Weiss 1950, 20 p.
- Ellinger L. & Illig A. — Das Bewertungsgesetz. — Siegburg-Rhld.: Gehlsen vorm. Spaeth & Linde, 1950, 196 p.
- Um Recht und Gerechtigkeit. Festgabe für Erich Kaufmann zu s. 70. Geburtstag, 21. September 1950. — Stuttgart u. Köln: Kohlhammer 1950, VII, 401 p.
- Schneider H. — Polizeirecht. Preussisches Polizeiverwaltungsgesetz u. andere Bestimmungen über d. Polizeiwesen i. d. deutschen Ländern. — München u. Berlin, Beck 1950, XII, 214 p.
- Schubart E. — Das Vertragshilfsrecht. — Berlin, E. Schmidt 1950, 160 p.
- Achter V. — Geburt der Strafe. — Frankfurt a. M., Klostermann 1951, 144 p.
- Binder O. — Institut «Finanzen und Steuern», Bonn am Rhein. Pensionsverpflichtungen im Steuerrecht. — Bonn a. Rhein., Institut «Finanzen u. Steuern» 1950, 54 p.
- Bockelmann P. — Die Unverfolgbarkeit der Abgeordneten nach deutschem Immunitätsrecht. — Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht 1951, 92 p.
- Boor H. O., de. — Bürgerliches Recht. (Buch 5.). — Wiesbaden, Gabler, 1950.
- Eichler H. — Die Rechtslehre vom Vertrauen. — Tübingen, Mohr (Siebeck), 1950, XV, 123.
- Feneberg H. — Das Bayerische Landeswahlgesetz mit Landeswahlordnung. — München, Berlin: Jehle 1950, VIII, 150 p.
- Haensel C. — Das Gericht vertagt sich. Aus dem Tagebuch eines Nürnberger Verteidigers. — Hamburg: Claassen vorm. Claassen & Govers, 1950, 346 p.
- Mostar G. H. — Im Namen des Gesetzes. — Hamburg, Hoffmann u. Campe, 1950, 293 p.
- Mugle K. — Von der Mahnung bis zur Zwangsvollstreckung. — Wiesbaden, Gabler, 1950, 103 p.
- Niethammer E. — Lehrbuch des Besonderen Teils des Strafrechts. — Tübingen, Mohr, 1950, XV, 471 p.
- Pienitz B. — Allgemeine Bedingungen für die Kraftfahrzeugversicherung. — Berlin, Bielefeld, München; E. Schmidt, 1950, 332 p.
- Pütz J. — Allgemeines Staatsrecht und Bundesstaatsrecht. — Berlin, Bielefeld, München, E. Schmidt, 1950, 103 p.
- Scheer H. — Internationales Patent-, Muster- und Warenzeichenrecht. Duisburg, Selbstverl. 1950, 294 p.
- Scheuer A. — Kraftfahrzeugsteuer und Beförderungsteuer im Kraftfahrzeugverkehr. — Halle (Saale), Tauchnitz, 1950, 90 p.
- Schlochauer H. J. — Allgemeines Völkerrecht. — Braunschweig, Schöller, 1950, 47 p.
- Schumann H. — Handelsrecht, T. 2. — Wiesbaden: Gabler, 1950.
- Specht W. — Lexikon der Sozial-Versicherung, 3. Aufl. Stand Mai 1950. — Halle (Saale), Tauchnitz, 1950, 79 p.
- Welzel H. — Naturrecht und materiale Gerechtigkeit. — Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht 1951, 200 p.
- Wolfsast W. — In eigener Sache. Rechtsunterricht fürs praktische Leben. Wiesbaden, Gabler 1950.
- Fuhrmann W. — Die Rückerstattungs-Gesetzgebung und Rechtsprechung in sämtlichen Besatzungszonen und Sektoren. — Berlin-Frehnu u. Neuwied a. Rh., Luchterhand, 1950.
- Heffter H. — Die deutsche Selbstverwaltung im 19. Jahrhundert. Geschichte der Ideen und Institutionen. — Stuttgart, Koehler, 1950, 791 p.
- Lauterbach H. u. Podzun H. — Die gesetzliche Unfallversicherung. — Lübeck, Asgard-Verl. 1950, 58 p.
- Letschert G. — Die Produktivgenossenschaft. — Wiesbaden-Biebrich: Deutscher Genossenschafts-Verl. 1950, 111 p.
- Klinger H. — Die Verordnung über die Verwaltungsgerichtsbarkeit in der britischen Zone. — Göttingen, Schwartz 1950, XXIV, 582 p.

- Erlor G. — Kriegseinwirkung auf Auslandsverträge. — Bergisch-Gladbach, 1950, 54 p.
- Huagge Fr. — Das Abladegeschäft, 2., erg. Aufl. — Hamburg, Cram, de Gruyter & Co. 1950, 107 p.
- Schäfer A. — Testament und Erbe. — Berlin, Hamburg, Titz, 1950, 72 p.
- Mangoldt H. von. — Das Bonner Grundgesetz. Kommentar. — Berlin u. Frankfurt a. M., Verl. f. Rechtswissenschaft vorm. Vahlen, 1950.

TIJDSCHRIFTEN

Algemeen Fiscaal Tijdschrift. — December 1950 nr 4.

J. Lindemans, Aangifteverplichting en aanslag van ambtswege. — Inkomstenbelastingen — Indirecte staatsbelastingen — Buitenlandse belastingen — Provinciale en gemeentelijke belastingen.

Advocatenblad. — Nr 10, 15 December 1950.

Prof. Mr J. Zeijlemaker, Vormelijkheid en Menselijkheid in het recht. — Mr J. de Vrieze, De positie van de advocaat in strafzaken, m.o. Mr C. H. Beekhuis. — Mr A. J. Moll, De positie van de advocaat in strafzaken. — Mr H. J. M. Gerlings, Tuchtraadbestuur; Tarief van Justitiekosten in burgerlijke zaken; De balie in de Russische zône van Duitsland; De balie in de Verenigde Staten van Amerika.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-Ambt en Registratie.

Y. D. C. van Duyn, De wet belastingherziening 1950. — G. Th. Graafland, Nog eens: Is kwijtschelding om niet een formele schenking? — Mr P. W. van der Ploeg, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Vennootschapsrecht.

Arbitrale Rechtspraak. — December 1950 nr 360.

P. S., «Rotterdam Arbitration». — J. Van der Burch, De kunst van arbitreran.

De Gemeente. — Nr 32 Oktober-November 1950.

Emile Vinck. — P. Colet, Wet betreffende de gemeentelijke en provinciale financiën.

Journal des Tribunaux. — 24 December 1950 nr 3876.

Jean-Marie Delfosse, Le cinquantenaire professionnel de M. le bâtonnier Paul Tschoffen. — Discours de M. H. Van Leynseele, M. le bâtonnier H. L. Botson, M. le bâtonnier Paul Tschoffen.

Recueil Général de l'Enregistrement et du Notariat. — December 1950.

Taxe de transmission. — Séparation de biens avec société d'acquêts. — Donation par un ascendant.

Repertoire Fiscal. — November-December 1950, nr 11-12.

Edg. Schreuder, La dévaluation de la monnaie et l'impôt en Belgique. — C. Scaiteur, Les travaux intellectuels et de la taxe de facture.

Revue du Droit public et de la Science Politique. — Oct.-Dec. 1950, nr 4.

G. Lavau, Du caractère non-suspensif des recours devant les tribunaux administratifs.

Recueil Dalloz de Doctrine de Jurisprudence et de Législation. — 42e et 43e cahier.

M. R. Savatier, La fixation, par le tribunal paritaire, du prix de fermage d'un bail renouvelé.

Roger Lenoan, L'appréciation par le juge, notamment d'après l'importance de la soule, du caractère propre ou partiellement conquêt de communauté — de l'immeuble acquis en échange d'un propre.